

Muusikaleht

Nr. 1
JAANUAR
2000
Hind 9.-

TÕNU KALJUSTELE CANNES' I AUHIND

Mullu kandideeris Tõnu Kaljuste edutult kõrge rahvusvahelise mainega Cannes'i klassikalise muusika auhinnale Arvo Pärdi "Kanon Pokajanen" esitamise eest Eesti Filharmoonia kammerkooriga. Tänavu aga sai ta selle auhinna CD-plaadi eest, millele Rootsi Raadio koor on tema juhatusel lindistanud Alfred Schnittke patukahetsuse psalme.

Eesti Filharmoonia Kammerkoori mitmekülgne sügishooaeg

Eesti Filharmoonia Kammerkoor (peadirigent Tõnu Kaljuste) alustas oma 1999/2000 hooaega intensiivse prooviperioodiga Lõuna-Eestis maalilise Pühajärve lähistel. Koos Tallinna Kammerorkestriga valmistati ette kahte videofilmi. Arvo Pärdi Te Deumi salvestuse algatajaks oli Londonis tegutsev firma Reiner Moritz Associates. Mozarti Reekviemi videofilmi idee tuli Soome Punaselt Ristilt. Mõlema filmi režissööriks oli Aarne Cornwall Soomest. Videovõtete tegemisel osalesid Soome TV3 ja Eesti TV, korraldustöö EFK administratsioonilt.

Salvestati nii prooviperioodi kui ka kontserte. Ettekanded toimusid Tallinnas Niguliste kirikus (Te Deum) ja Tallinna vanas tselluloosikombinaadi pooleldi varemetes hiiglasuures katlamajas (Reekviem). Mozarti ettekandel osalesid solistidena Marian Sjölander, Patricia Bardon, Mati Turi, Antti Suhonen, samuti gregoriaaniansambel Vox Clamantis Jaan-Eik Tulve juhendamisel. Valmimas on mitu videoversiooni. Ajaliselt pikemas Mozarti Reekviemiga filmis näidatakse paralleelselt muusikaga võtteid maailma kriisikolletest, kus hädalisi abistamas Rahvusvaheline Punane Rist. Videofilme kavatakse levitada paljude maailma maade televisioonis, Eestis olid nad ekraanil jaanuari algul.

Septembrikuus toimus traditsiooniline Eesti muusika teemaline Vox Est Fest. Oli mitu uudisteose esmaettekannet (A. Marguste Pühavaimu kirikukella aineline "O Rex Gloriae", Jaan Räätsa "Maagiline ruut", esiettekanded Eestis olid Arvo Pärdi "Triodion", "Tribute to Caesar" ja "The Woman with the alabaster Box"). Toimus ka V. Tormise autori-CD "Litany to Thunder" (Pikselitaania) esitus, mille salvestas eelmisel hooajal Saksa firma ECM.

EF Kammerkoorile meeldis ...

Harri Rospu foto.

Septembri lõpul ja oktoobri algul oli EFK Iisraelis. Lauldi kolme erinevat kava kokku kuuel kontserdil nii Abu Gosh'i festivalil kui ka Haifas. Kandvaks teoseks oli seekord Händeli oratoorium "Iisrael Egiptuses" (solistideks EFK-st Kaia Urb, Juta Roopalu-Malk, Raili Jaanson, Mati Turi, Uku Joller), teos esitati koos kammerorkestriga New Ensemble of Israel. Lauldi ka Veljo Tormise, Arvo Pärdi, Cyrillius Kreegi jt muusikat.

19. oktoobrist 3. novembrini viibis EFK Austraalias. Osaleti Melbourne'i festivalil, lauldi Sydney Ooperimaja kontserdisaalis, Wollongongi Raekojas, Canberra Muusikakooli Llewellyni saalis ja Brisbane Queensland

Performing Arts Centre'i kontserdisaalis. EFK partneriks laval oli suurepärane Austraalia Kammerorkester. Kavas Austraallase Brett Deani "Carlo", Vivaldi Gloria (solistid EFK lauljad Kaia Urb, Raili Jaanson ja Juta Roopalu), A. Pärdi "Berliini missa", J. Vasks'i "Musica Dolorosa" ja Gesualdo "Asciugate i begliocchi".

29ndal novembril andis EFK ülimenuka vastuvõtu osaliseks saanud kontserdi Viini Konzerthaus'i Mozarti saalis, kus kavas Veljo Tormise "Litany to Thunder" autoriplaadi muusika, sealhulgas plaadi nimilugu "Pikse litaania", samuti tema "Raua needmine", "Piiskop ja pagan" ning valik sarjast "Unustatud rahvad".

12ndal detsembril esitati Estonia kontserdisaalis a capella kava Francis Poulenci teostest, seehulgas kooriliteratuuri üks raskemaid päikleid, tsükkel "Inimese nägu" 12le häälele. Aasta lõpul toimusid veel kontserdid Tallinnas, Põlvas ja Pärnus Respighi "Jõuluoratooriumiga", osales sopran Patricia Rozario Inglismaalt. Aastatuhande eelviimasel päeval lauldi veel Veljo Tormise uudisteost "Sünnisõnad" koos RAMi ja Ellerheina tütarlastekooriga, samuti Arvo Pärdi 121. psalmi tekstil põhinevat "Cantique des degre's" ja Erkki-Sven Tüüri "Ante finem saeculi".

Allan Vurma

Neeme Järvi – viiekordne audoktor

Saanud teada, et Neeme Järvi on valitud Michigani osariigi audoktoriks, õnnitles teda tema vana sõber Robert Kasemägi sel puhul 20. detsembril, ühtlasi jõulutervitusi saates. Ta kirjutas, et see on muidugi Neeme Järvi isiklik saavutus ning

Eestimaal on põhjust uhkust tunda, et eesti poisid on kanged poisid.

Vastuseks saabus päris pikk faks, millest Muusikaleht avaldab Neeme Järvi ja Robert Kasemäe loal olulisemad kohad.

*Audoktorit ei kutsu
kõrge kooliga Euroopa liidu eames Romano Prochi (Itaalia
president), Ameerika Grace Paley (varem daam -
vaarimad tulnud Donetskiist) ja N.J. Eesti. Rääkis
Prochi, ikka kõvasti Eesti ja Euroopa liidust. Tema
oli Eesti väimustatud aga ikka kooli kõsimis
võimustaga tule ära lahkuda. Oma kõnes (arbitraar)
suatas meelde ka Eesti.*

*No nii nii - 5x audoktor. Mis allikuga kui peale
hakata. Sel aastal juhataja ainult 100 kontserdi.
Eelmise aasta 120 - juba 20 vähem.
(Muusikas - rääkis Itaalia presidentlik ka "Sõidat kogu taos
ik alla" ja Eesti kooli ilust!!!) Ta oli lausa väimustatud, et
Itaalia kool ikka enam koha sai!*

EESTI RAHVUSMEESKOOR NEEME JÄRVI KÄE ALL AMEERIKAT AVASTAMAS

ALGUS 2 EELMISES NUMBRIS

III Eldorado Mississipil

Pika päevatee järel jõudsim 11. oktoobri õhtuks Põhja-Ameerika matka viimasesse linna Minneapolisisse Mississipi paremal kaldal, just paremal, sest vastaskaldal sãras natuke vãiksem linn nimega St. Paul. Kuulda oli, et naabrid rebivad kõikidel elualadel, mistõttu oli ka RAMi külaskãik jagatud kahe linna vahel võrdselt. Reisi lõpukolmandik tõotas tulla rahulikum, paiksem, muusikatõõ mõttes küll koos teistega, kuid siiski omaette.

Algasiid tuuri Kullervo-pãevad koos Minnesota orkestri, Soome soprani Satu Vihavaineni ja Rootsi baritoni Marcus Jupitheriga Neeme Jãrvi juhatusel. Poja kãe all olime Sibeliuse "Kullervo-sümfoonia" esitanud viimati Stockholmis paari aasta eest ja samas ka plaadistanud, isaga mitte. Paavost olime vaimustatud ega jõudnud ära kiita tema põhjalikkust ja meistrikäsi. Millised on isa tempod ja tõlgendused? Kas suudame täielikult kaasa minna või tuleb pärast koguni tagasi võtta? Kuid küsimused ununesid koos kaasakiskuva muusitserimisega.

Pikkade pauside ajal jõudsin mõtiskleda sellestki, et (vaene) publik saab endale vaid kontserdielamuse, mängijate-lauljate õnn on aga osaleda kontserdi valmimise kõikides faasides ja vist ei juhtu harva, et suurem elamus saadakse proovist. Panen kirja RAMi meeste siit ja sealt nopitud hinnangukatkeid Neeme Jãrvi kohta just Minneapolisise Kullervo-pãevilt: ammendamatu energiaga dirigent, tõeline maestro, diplomaat nii esitaja kui kuulajaga, suur muusik, karismaatiline

Suur sümfooniaorkester koos sopran Satu Vihase, bariton Marcus Jupitheri ja Eesti Rahvusmeeskooriga lõid dramaatilise ettekande, mis liigutas hinge ja soojendas südant. N. Jãrvi tõi esile sensitiivse, nõansseeritud ettekande. Koori esitus oli oma olemuselt virtuoosne ja maskuliinne. Eesti koor esitas koos orkestriga ka avateose, eesti helilooja V. Kapi "Põhjaranniku". Koori roll selles romantilises poeemis on võimas ja atleetlik. Kõigi osalejate suurepãrane ettekanne tegi sellest kontserdist õhe nauditavama mitmel viimasel hooajal.

William Randall Beard
St. Paul Pioneer Press
Reede, 15. oktoober '99

60-liikmeline eesti koor laulis impressiivse jõuga, aga ka pehme värvirikka tãmbriga kui vaja, nãiteks finaali osa alguses. N. Jãrvi teab, kuidas ehitada õles huvitavaid, mitnepalgelisi programme. Minnesota orkester, Eesti Rahvusmeeskoor ja kaks võimast solisti andsid põneva, "lãiaekraanilise" esituse Sibeliuse teosest kolmapãeva õhtul *Ordway Music Theatre's*.

Michael Anthony,
Star Tribune (Minneapolis)
Reede, 15. oktoober '99

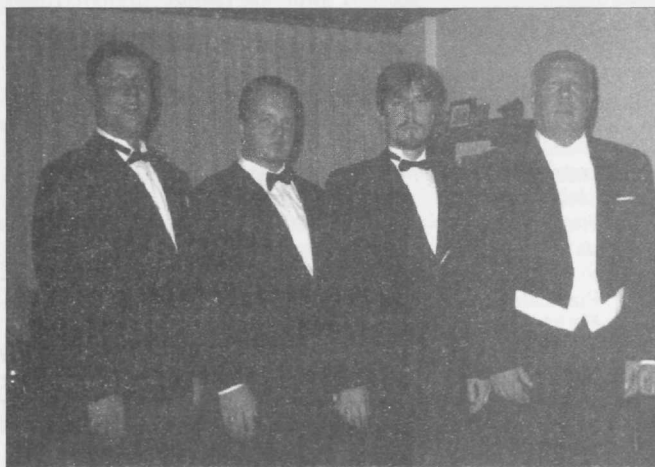
isiksus, võrratu artist... Siiski on Neeme Jãrvis veel midagi erilisel meelikõitvat, sõnadesse seadmatut, mis kisub kaasa esinejad, publiku, kõik, kes temaga suhtlevad.

Minneapolisises oli Jãrvi külaline, mistõttu oli tal pãeval, kui proove enam ei toimunud, vaba aega linnas ringi jalutada, kohvikusse põigata. Seal me siis kohtusime ja lugusime ajalehest põnevusega meie eelmise õhtu kontserdist. Leidsime sealt lausekese ka koori kohta – see oli ülistav. Ei ole seal kombeks (või pole oskust?) ettekande kvaliteeti tungida. (Heikinheimo on surnud, mõnel maal pole teda olnudki.) Kohvikus oli aega paljustki rãakida, alates sellest, et Minnesota orkester tahab Jãrvi peadirigendiks kuni selleni, et kui Sibeliusele saaks nõu anda, soovitaks tal Kullervo kahe esimese osa materjali koondada õhte osasse...

Karta oli, et Sibeliuse nurgelised viisid ameeriklase kõrva just vãga ei paita ja et 5-osaline õlipikk teos ei suuda kuulajat pidevalt õhjes hoida, kuid võta nãpust – kõik oleneb ettekande veenvusest, laval loodavast atmosfãarist. Nõukogude ajal leierdati väljendit "tormilised kestvad kiiduavaldused" – Minneapolisise Sibeliuse-vastuvõtu iseloomustamiseks võiks selle formuleeringu tolmust puhtaks pũhkida.

Kolm nãdalat oli kulunud kiiresti, huvitavalt, tihedas vaimuõhustikus. Paljud õtleavad, et nad ei tahaks Ameerikas elada, kuid neid vist polegi, kes ei sooviks seal lãbi lüãa. Asusime koduteele, mapis mitu huvitavat lepingualget. Tasub pingutada!

(Lõpp)
Vello Mãeots,
RAMi direktor

Neeme Jãrvi koos RAMi noortega ...

... ja Hans Mirkaga

16. detsembril 1999 esitas RAM Eri Klasi juhtimisel Jeruusalemmas koos sealse sümfooniaorkestriga Šostakovitši 13. sümfoonia ja Cherubini Reekviemi.

UUSI MATERJALE MILIZA KORJUSEST TEATRI- JA MUUSIKAMUUSEUMIS

Miliza Korjus on 6. juulil 1930 ostnud endale Tallinnas uue kübara

Septembrikuu Muusikalehes oli ülevaade Miliza Korjuse 90. sünniaastapäevale pühendatud õhtust, milles lubasime hakata avaldama uusi materjale, millised tõi Teatri- ja Muusikamuuseumile Los Angelesest M. Korjuse poeg **Richard Foelsch**. Täna teenegi sellega algust ja juttu tuleb M. Korjuse ühest kostüümist ja ajaleheartiklite, arvustuste ja kavalehtede "scrapbook"ist aastaist 1929-37.

55 aastat tagasi, 22. oktoobril 1944 toimus New Yorgi esindussaal **Carnegie Hallis Miliza Korjuse** soolokontsert koos New Yorgi **Filharmonia sümfooniaorkestriga**, dirigeeris Paul Breisach. See oli M. Korjusele soololauljana debüütesinemine USAs ja üldse üle hulga aja suurem ülesastumine kontserdilaval. Kuulsaks oli ta ju end laulnud ooperisolistina Saksamaal ja filmidivana "Suures valsis". USAs polnud ta ammu avalikkuse tähelepanu all olnud, sest ränk autoavarii 1940. aastal ähvardas läbi kriipsutada kogu edaspidise karjääri.

Esinemine õnnestus väga hästi,

kriitika oli heatahtlik ja edasiseks tegevuseks oli saadud tore tõuge. Toon siin ära kogu kontserdi kava:

Mozart – avamäng ooperile "Figaro pulm" (orkester), Mozart - "Alleluia" ja Öökuninganna aaria ooperist "Võlulööd", Verdi – "Bolero" ooperist "Sitsiilia vesper", Donizetti - Lucia aaria ooperist "Lucia di Lammermoor" (M. Korjus), Nicolai – avamäng ooperile "Windsori lõbusad naised" (orkester), Liszt – "Komm' im Traum", Bizet – "Tarantella" (M. Korjus), J. Strauss – avamäng operetile "Nahkhiir" (orkester), Delibes – "Pizzicato-polka", Proch – "Variatsioonid" (M. Korjus).

Esindusliku kontserdi jaoks tellis M. Korjus **esindusliku kostüümi** kuulsuse tipul olevalt ameerika moedisainerilt, Viinis sündinud **Hattie Carnegie**'lt (1889 – 1956). (Kunstnik võttis endale sellise nime tolle aja maailma rikkaima mehe Andrew Carnegie järgi). Kostüüm on alates 25. augustist 1999 Teatri- ja Muusikamuuseumis ja see on M. Korjuse laste poolt panus TMM-i juurde nn Korjuse keskuse algatamises. See imeilus

kostüüm oli väljas 2. septembril Estonia Talveaias M. Korjuse juubeli tähistamise ajal ja saab lähiajal Teatri- ja Muusikamuuseumi püsi-ekspositsiooni osaks.

Huvitavat materjali sisaldab M. Korjuse "scrapbook". Seda raamatukujulise "andmepanga" kogumist ja kokkupanemist on M. Korjus alustanud 24. veebruaril 1929, igatahes kannab esimene artikkel Raadioteles just seda kuupäeva. Artiklis antakse eelinfo 27. veebruari esinemisest raadios. "Kes küll raadiokuulajaid ei tunne meeldivat prl. Korjuse koloratuur sopraan häälekest! See paisatakse ringhäälingu studio seinte vahelt lõpmatu eestrisse ja nii väikesed detektorid kui ka aukartust äratavad suured lampaparaadid püüavad seda häälekest lõbuks ja naudinguks kuulajale. Prl. Korjus on võitnud kõikide kuulajate poolehoidu. Seejuures tuleks aga märkida, et ta on õppinud pr. Malama juures ja kõigest 1,5 aastat. Suur edusamm! /.../".

Üks väike artikkel vene ajalehest "Vesti dnja" kannab arvatavasti veel varasemat daatumit, 29. märts 1928, kuid need arvud on käsitsi parandatud ja täit selgust siit ei saa. Tundub, et selle kuupäeva taga võib olla M. Korjuse esimene avalik esinemine kontserdil. Järgneb Theodor Lemba artikkel arvustusega esinemise kohta Narvas (1929), kus M. K. soleerib Narva ühendatud vene segakoori kontserdil (dir. I. Arhangel'ski). "...Tähelepanu äratas noor lauljanna prl. Militsa Korjus, kelle olemas haruldane and koloratuuri laulmiseks. Tema looduse poolt suur kõrisõlme liikuvusvõime lubab talle sooritada täpse selgusega kõige kõrgemates asendites keerulisi käike, trillereid ja spikkato noote!...".

Alates 1930. aastast viibib M. Korjus enamasti Saksamaal, seepärast järgnevad 32 lehekülge artiklitega pärinevad Saksa ajalehtedest (ligi 140 artiklit), milledes enamasti kiitvad vastukajad M. Korjuse esinemiste le Magdeburgi ja Berliini ooperilavadel, kontserdisaalides, klubides ja salongides. Esimene neist kannab kuupäeva 4. aprill 1930 (Magdeburgi Maleklubis), üks viimastest aga kuupäeva 7. märts 1936, Berliin. See artikkel ajalehest "Berliner illustrierte Nachtausgabe" on pealkirjastatud "*Miliza Korjus jätab hüvasti*". Kontsert toimus Berliini Filharmonia orkestri saatel Berliini Beethoveni saalis ja arvustaja kirjutab: "M. Korjusel, noorel, blondil ja saledal Riigiooperi koloratuur-sopranil seisab ees Ameerika- reis. Eile oli Beethoveni saalis tema lahkumiskontsert. Jälle oli triumfaalne edu ja arvutud lilled.

Korjus on inestamisväärne laulja, kes pärineb Balkanilt ja on siin kahe hooaja jooksul saavutanud suurt edu./.../ Tema hää l on f e n o m e n. Muinasjutuline kõrgus, väga selge tooniandmine. Hinga-mistehnika – peaaegu samastatav linnulaulu omaga. Tema hiigeledus Ameerikas (tehnikamaal) ei tohiks olla kahtlust/.../.”

Saksamaa arvustuste vahele jäävad üksikud arvustused esinemiste kohta Eestis:

8. september 1932 Estonia kontserdisaalis (Uudislehes Ed. Visnapuu kiitev, aga samas “näpistava” alatooniga artikkel, eriti Liszti laulude esituse kohta). Või siis Päevalehe teade selle kohta, et 1932 septembriks kutsuti Berliini Euroopa parimad lauljad endise Saksa kroonprintsivi Wilhelmi abikaasa Cäcilie korraldatud heategevusballile ja nende seas oli ka M. Korjus.

Ka kontserdireisi kohta Soome 1932. a on mitmeid huvitavaid artikleid. Meile kindlasti on üllatuslik lugeda M. Korjuse intervjuud ajalehele Aika, kus muuhulgas on öeldud: “/.../ Veel ütles Korjus, et ta ei ole venelane, ta on kosmopoliit, sest ema oli poolatar, isa rootslane ja abikaasa sakslane./.../”. Ja ei sõnagi eesti päritolu kohta. (Ka hiljem, USA-s, ei reklaaminud M. K.

M. Korjuse kostüüm eksponeerituna Estonia Talveaias

oma isapoolset eesti päritolu, ju tal olid selleks oma põhjused).

Kõige viimane artikkel *Scrapbook* is on 11. novembrist 1938 Tallinna Uudislehes. Siin on juttu “Suure valsi” filmimisest. Artikli pealkiri on kõmuline – “*Miliza Korjuse esimene film ebaõnnestus. Filmi väntamine lõpetati*”. Artiklist aga selgub, et “Suure

valsi “tegemise ajal olid probleemid stsenaariumiga ja loodetavasti jõuab “Suur valss” ka Eesti kolinoladele. Juba 30-ndail aastail püüti eesti lugejat lõõvate pealkirjadega püüda... (Järgneb)

Materjale sirvis
Alo Põldmäe

Kreegi aeg on käes

4. ja 5. detsembril tähistati Tallinnas ja Haapsalus kooride kontserdiga koorilaulumeistri Cyrillus Kreegi 110. sünniaastapäeva. Suure töö tegi Kreek rahvalaulude (ka vaimuliku rahvaviisi – koraalide rahvapärased teisendid) kogumisel ja süstematiseerimisel. See oli elutöö üheks valdkonnaks pedagoogilise ja heliloomingulise tegevuse kõrval.

Kontserdi esimeses osas kõlas ühendkoori esituses 20ndatel aastatel kirjutatud vaimulik muusika. Meeldivalt üllatas ettekantavate teoste loomisdaatumite äratrükkimine kavalehel, oli viiteks asjatundlikule eeltööle. 1923. aastal loodud “Õnnis on inimene”, 104. Taaveti laul “Kiida, mu hing, Issandat”, laul 141 “Issand, ma hüüan su poole” ja laul 121 “Päeval ei pea...” moodustavad helilooja psalmide hulgas omaette, stiililiselt ühtse grupi. Nelja teose ühisjoonena tuleks märkida kõigepealt nende emotsionaalset tasakaalustatust, – on kirjutatud A. Kõlar. Kahte esimest laulu juhatas kindlakäeliselt A. Üleoja. Ka järgmised pole rasked ja õnnestusid kenasti (dir. A. Leštšinski ja O. Oja).

Kust võeti Requiemile ladinakeelne tekst (Kreegil on see originaalis eesti keeles)? Ehk saame edaspidi teada. K. Arengu juhatusel kõlas suurteosest kolm osa (Dies irae, Hostias ja Sanctus). Äraõpetatud kooril oli hea minek, artikulatsioon tuli hästi välja, täpsem võinuks olla rütmiline koostöö oreliga (K. Aer).

Kava teist poolt alustas Tallinna Kammerkoor. Vast dirigendi (M. Vösa) kogemuste vähesuse tõttu ei realiseerunud “Nõmmelille” ettekandel kunstiline külg: puudu jäi konkreetsusest, oli palju paatost. Lüürilises impressionistliku kõlapildiga laulus oleks tahtnud ilu, tagasihoidlikku väiksust. Paremini oli “Ma tulen hilja” (dir. A. Leštšinski) esitus.

Estonia Seltsi Segakooril on hea koosseis. J.-R. Kanguri dirigeerimisel lauldi Kreegi n-õ lihtsamaid laule: “Hällilaulu”, väga

lühikese ütleemisega “Karjapoissi” ja “Kus on kurva kodu?”. Avastamisrõõmu on küllalt, kasvuruumi samuti. Kiitus Tallinna Raekoja Kammerkoori ilusatele sopranitele, aga meeshääled on tagasihoidlikud (pole põhja). Ütleмата väikese koosseisuga esitatud rasked laulud (“Talvine õhtu”, “Vihaga”, “Maga, maga, Matsikene”) ei pääsenud mõjule, puudus kandvus, kõlavus. Juhatas A. Alt.

VKS-i ja EMA segakoori “Kuula: valgusest imelist juttu...” (dir. J. Rent) oli harmoonia poolest kehvake, lõplaiendusest ja kõlavamast fortest jäi ka vajaka. “Ma kõndisin vainul” (dir. V. Ilvik) liikuvam tempo muutnuks laulu ilmekamaks. Laulus “Meil aiaäärne tänavas” (dir. O. Oja) kannatas rütmiline külg, teema pikenduses läks aia taha.

Hea, et Rent võttis väljapeetud tempo “Meie erri” esitusel – see läks toredasti, kiiduväärselt ka “Sirisege, sirbikesed” (dir. A. Üleoja). Esimese poole rütmiline ebaklapp kammitseis “Oles mo heli ennitses” (dir. O. Oja) ettekannet, aga lõpp oli hea. Paremini õnnestusidki ühendkoori laulud. Põnevaks teeb Kreegi kooriloomingu just see, mis tekib muutumatu rahvaviisi kõrvale, ümber. Võime vaid imetleda (Kreegi tööekspidamiste toel) helilooja kompositsioonimeisterlikkust, vaistu polüfoonia rikkalikust arsenalist võtteid valides.

Kreeki on suhteliselt vähe lauldud. Kontserdi lõppedes tödes muusikateadlane Järgki, et tunnustus Kreegi loominguks on tulnud hilja. See aeg tulevat 30-40 aasta pärast, öelnud oma eluajal pereringis ka Kreek ise. Usutavasti olid seekordsed kontserdikuulajad (Estonias neid palju ju polnud, Haapsalu kirikus jalle vastupidi) Kreegi muusika tõelised austajad.

Lõpuks ühest murest. Meeslauljate puudus on saamas kooridele esmatahtsaks probleemiks. Näen isegi kammerkooride ridades (omaaegne Tallinna Kammerkoor oli 36-liikmeline) hõrenemise märke. See pole teab kui kauge minevik, kui tegutsesid kontserteerivad segakoorid, raadiokoorist lipulaevast rääkimata. Viimase likvideerimisega hävitati suur materjal ja aastakümneid tehtud töö vili.

Andres Vahisalu

Detsembrikuine kultuuri- ja muusikaolu oli kogu Eestis elav, põhimagnetiteks jõulud, aasta lõpp ja uueks, 2000ndaks valmistumine. Kõigist neist teravmeelsetest, aga ka tavapäraest ettevõtmistest anname rubriikides Regionalia ja Eestist kaleidoskoopilise ülevaate põhiliselt maakonnalehtedes kirjutatul põhjal.

HARJUMAALT

- * 11. detsembril oli plaanis korraldada Aruküla rahvamajas Harjumaa vokaalansambli konkursi seoses G. Ernesaksa 91. sünniaastapäevaga. Gripi tõttu jõudis kohale vaid 4 ansambli, toimus tavaline kontsert. Kohal oli RAM-5. Viidi lilli G. Ernesaksa sünnikohta ja hauale.
- * 14. detsembril etendati Harjumaa koolilastele Sakala keskuses Tallinna Filharmoonia Laste Kaunite Kunstide Kooli (Kaari Sillamaa) kogupere muusikali "Tsiiskus Rootsaiaas".
- * Keila kirikus andsid ansambel Heinavanker ja EKE Inseneride Meeskoor heategevuskontserdi puuetega laste abistamiseks.
- * 30. detsembril oli Estonias Harjumaa ball. Muusikalise osa eest hoolitsesid T. Esko ja A. Nurga hooltealused.
- * 22. detsembril Sõnumitoojas on pikem artikkel Kehra kunstidekooli õpetajast Kalev Saarest, kes mängib ka kaitseväe orkestris ja bändis Lehmakommiõud.

HIUMAALT

- * 4. detsembril andsid kohalikud taitlejad Kärddla kultuurimajas kontserdi Anna Haava, Miina Härma ja Aino Tamme 135. sünniaastapäeva tähistamiseks. Hiiumaa Leht kirjutas sel puhul: "Paljud laulud kõlavad värskena tänapäevalgi."
- * 5. detsembril Suuremõisa loosis 15 kuulajale antud Rein Rannapi kontserdi kohta kirjutas Hiiumaa Lehes kohalik muusikapedagoog Kulli Kreegi, et ta pole "varem kuulnud nii huvitava ülesehitusega kontserti."
- * 16. detsembril Käina kultuurikeskuses pensionäridele esitavad Heli Läätsel ja Peeter Sautil oli seal sõbralik kohtumise eesmärgel Eesti Raadio estraadiorkestri kontsertmeisteri Villem Ünapuuga.
- * Läbi mitme Hiiumaa mumbri avaldati pikem lugu 70aastaseks saanud kooliõpetajast ja kodulooarhiivist Evalt Terasest, kes on ka Tobiase-nimelise klaveriõpilaste konkursi idee autor. Sama lehe 21. detsembril numbris on Kärddla pensionäride peol esinenud Mati Naudeft võetud intervjuu.

JÕGEVAMAALT

- * Jõgevamaa koolide ansambli ülevaatus oli varasemate aastatega võrreldes poiste- ja üldse osavõtjaterohke. Kõigis 4 vanuseklassis olid võitjate hulgas Jõgeva Ühisgümnaasiumi õpilased.
- * 20. detsembril esitas Jõgeva kiriklas Leili Tammel koos instrumentaalkvartetiga Kuldari Singi laulutsükli "Aastaajad" Juhani Liivi sõnadele. Arvustus Vooremaas oli kütev, rõhutas eriti Tammeli vokaalset mitmekilgust.

JÄRVAMAALT

- * 9. detsembril esitas Urmas Sisask Järvemaal Tähetornis 500. korda tähemuusikat klaveril, digideridool ja sünniautunummidel Tallinna 21. keskkooli õpilastele. Neile öeldi ka, et U. Sisaski klaveri klavride ja taevaolotuse tähtkujude arv on võrdne – 88.
- * 17. detsembril Järva Teataja andmeid võitis Järva maavalitsuse haridusosakonna kultuurispetsialisti konkursi Aiivo Toomistu, kelle senine koht läheb kultuuriosakonna liikvideerimisega koostamiseks. Palk on uuel töökojal aga väiksem ja A. Toomistu kõhkleb.

LÄÄNEMAALT

- * Rootsi tagapõhjaga Noarootsi Gümnaasiumi õpilased pidasid rongkäigu ja lauluga luutsinapäeva ning käisid koos Tallinna Gustav Adolphi Gümnaasiumi õpilastega esinemas ka Rootsi suursaadkonnas.

PÖLVAMAALT

- * 3. detsembril toimus Ahja kultuurimajas 60. aastapäeva tähistamiseks kontsertaktus.
- * 7.-9. detsembril oli Põlva kultuurikeskuses kõigi maakonna päkapikkude stuudio. Erms külastati kooli.
- * 12. detsembril esines Ruusa kultuurimajas Arsiise kirikukellade ansambel koos Röpina laululastega.
- * 19. detsembril oli Põlva kultuurikeskuses Eesti Filharmoonia Kammerkoori ja Tallinna Kammerorkestri jõulukontsert.
- * 21. detsembril sai 100aastaseks setu laulude hea tundja Anna Toobre Mokitamäel.
- * 30. detsembril Koit teatas, et leelokoori Helmine CD-plaadi ja kassetti ilmumine on seiskunud, sest koori juhil Aino Leppojal juhtus vajaliku rahaga äpardus.

PÄRNUMAALT

- * 28. novembrist 26. detsembrini kestis Agape keskuses 9 kontserdist koosnenud jõulumuusika festival.
- * 4.-5. detsembril andsid vaheldumisi Pärnus ja Rakveres ühiskontserdi Pärnu Muusikakooli orkester (dir. P. Perens) ja Virumaa noorteorkester (dir. H. Põldmäe).

RAPLAMAALT

- * Hageri kirikus esinesid jõulude eel Vanalinna muusikamaja tütarlaste koor ja EKE Inseneride Meeskoor.
- * Rapla ansambel Still Alive andis välja laserplaadi, millel viis laulul Kohila neiu Kadri Toomi esituses. See on esimene laserplaat Rapla maakonna ansambliilt.
- * 4. detsembril tähistati kontserdiga Järvakandi Tehaste segakoori 95. aastapäeva. Pikem artikkel selle koori ajalooost oli 30. novembri Nädalises.

SAAREMAALT

- * 11. detsembril Kuressaares esinesed kandis TTÜ meeskoor (dirigent Jüri Rent) esmakordselt ette Saaremaal pärit Aare Kruusimäe "Adventissimo".
- * 16. detsembril andsid Pille Lill ja Tallinna

Saksofonikvartett kontserdi, mille tulu läks Laurentsiuse kiriku oreli remondiks ja järgmisel päeval Kuressaare muusikakooli õpilased tasuta kontserdi puuetega lastele.

- * Saare maakonna tütarlastekoore võistluse võitis üllatuslikult Kahla Põhikool (dir. Helen Aasmaa).

TARTUMAALT

- * 2. detsembril andsid Tartu Noortekoor ja Halebopp Singers koos solistidega Vanemuise kontserdimajas ühiskontserdi.
- * 5. detsembril peeti korp. Ugala saalis ungari Mikulasi (rigula) päeva ning Elleri koor andis kammerkontserdi.
- * 9. detsembril toimus seminar "Elleri kool eile, täna, homme".
- * 10. detsembril on Tartu Postimehes pikem lugu Kambja kiriku ümberhitisest kasutamiseks kontserdisaalina.
- * 11. detsembril esines Vanemuise kontserdimajas liivi etnopopansambel Tulli Lum (tuline lumi), solistikas Viljandi Kolledžis õppiv Julgi Sälte.
- * 10.-11. detsembril oli mntu kontserti Elyas.
- * 13. detsembril Tartu Postimehes ilmus Martti Sõnari ülikirjuline arvustus vanemkita saanud oreli (A. Uibo) ja elektrikitarr (A. Varts) uhisestnemise pealkirja all "Klassika karikatuur".
- * 17. detsembril Tartu Postimees avaldas pikema intervjuu Vanemuise Teatri direktori Jaak Villeriga. Muusikas räägib ta väikelava ehitamise plaanist Tartu jõesadamasse.
- * 21. detsembril esines Tartu Ülikooli Kammerkoor oma aulas külalisdirigendi Margo Kõlari juhatusel. Omalaadset kontserdil löid kaasa Cala Roose torupillid ja Pille Taniloo orelid.
- * 22. detsembril õnnistati sisse Jaani kiriku uued kellad.
- * Paljude jõulukontsertide hulgas on omapäraseim pööripäevakontsert Tähetornis 23. detsembril, kus varajase muusika saatel uuriti tähti.
- * 27. detsembril esitati Tartu linnaoklaanke muuseumis jaapani muusikat.

VALGAMAALT

- * Rahvatantsukollektiivi Jandali juubelkontsertil (10 a) lasti ka torupillil soleerida.
- * 11. detsembril Valgamaalases kirjutas Helju Keskpalu, et Lauri Väinmaa suhtus väga tõsiselt suurte heliloojate esimeste helitööde esitamisse.
- * 25. detsembril oli Valga Jaani kirikus traditsiooniline jõulukontsert, põhiesinejaks kohalik kammerkoor Maarika Reinholdi juhatusel.

VILJANDIMAALT

- * 12. detsembril esitas Viljandi linnakapell Neeme Pünderi juhatusel kultuurikolledži mustas saalis 18. sajandi rootsi muusikat tollaegses ruutuses.
- * 31. detsembril Sakalast saame veel teada, et Viljandis on 7 suurt aastavahetuspüü. Muus osas on varum väga muusikalembene Sakala tühi. Tartu ja ka Pärnu Postimehega ei saa üldse võrrelda. Viljandimaa muusikud, kirjutage otse Muusikalehele, mida te teete!

IDA-VIRUMAAALT

- * 3. detsembril esinesid kultuurimajas Energeetik Narva muusikakoolide õpilased, sh laste sümfooniaorkester Anatoli Štšura juhatusel. Narvskaja Gazeta leiab, et kohalikul sümfooniaorkestrile sirgub hea järelkasv.
- * 12. detsembril tähistas kontserdiga oma 10. aastapäeva Ida-Virumaa parimaks peetav esteetiline koor – Püssi kammerkoor Tiina Dammanni juhatusel. Samal ajal esines Jõhvi kirikus Ellerheim ning Kohtla-Järvel Rakvere saksofonikvartett ja meeskoor Kaevur.
- * Narvas ja Sillamäel andsid kontserte Leningradi oblasti Kingisessa linna rahvamuusikud.
- * Protestantlike jõulude eel andsid kontserdi Kreenholmi muusikakooli õpilased ja Sillamäe laulustuudio "Lööke". Sillamäel oli laulmas arvukalt poisse.
- * Jõulude eel korraldati Narva Pähklimäe Gümnaasiumis traditsiooniline sõnalis-muusikaline pidu 10. klassi õpilaste gümnaasistideks nimetamise tähistamiseks, seekord Hispaania-temaline. Kõik 3 10. klassi tulid välja oma kavaga.

LÄÄNE-VIRUMAAALT

- * 3. detsembril Virumaa Teatajas kutsus Ivela Schneider üles eesti karjakellade väärtustamisele neid aastavahetusel helistades.
- * Virumaa Poistekoor andis detsembris 8 kontserti, neist 4. detsembril Rakveres koos Revalla lauluseltsi meeskoriga. Mõlemad juhatavad Hirvo Surva ja Alla Eenmaa.
- * Ühiskontserdi Rakveres andsid ka samade dirigentide (Tiit Millistse ja Sven Allari) juhatusel tegutsesid Virumaa noortekoor ja Tartu Õpetajate Seminarid segakoor.
- * Villa Theresia klaveri rehabilitatsioon sarjas saatis seekord A. Meristo levilauljatri Montaniani New Yorgist. Ta esines ka mujal Eestis.
- * Lääne-Viru slaavi kultuuriseltsi korraldatud õhtul esitasid taitlejad vene romansse.
- * 26. detsembril esines Virumaa orkester Hando Põldmäe juhatusel Sagadis ja Kuusalus, soleeris Rakverest pärit Heli Veskus, kes täiendab end Sibelius Akadeemias.

VÕRUMAAALT

- * Detsembril algul etendus Kandle muusikaline lastenäidend "Tiit ja Tõnu seiklused jõuluohtul" (Andres Määrä muusika, lavastaja Tea Kõrs).
- * 11. detsembril oli Kandle Jüri Pärja laserplaadi ja Paul Elkeni laulukite "Koorilaule" ja "Romansse" esituskontsert.
- * Tulu 16. detsembril Antslas toimunud heategevuskontserdist, kus Jaan-Willem Sibula ja Mati Kõrtsi kõrval esinesid ka kohalikud taitlejad, läks lapsinvaliidide toetamiseks.
- * Osula puhkpilliorkestri 65. aastapäeva kontserdil löid kaasa ka sealt kandist pärit Tallinna professionaal Aigar Kostabi ja EMAs õppiv Rütne Ujala.

Eesti Raadio valis Aasta Muusikuks Heiki Mätliku

Eesti Raadio andis tänavu juba 18. korda välja Aasta Muusiku tiitli. Selle pälvib muusik, kelle loomingulised saavutused on edendanud eesti muusikakultuuri nii kodumaal kui väljaspool ja kes on teinud sealjuures koostööd Eesti Raadioga. Seekord valiti Aasta Muusikuks Heiki Mätlik, viimased tiitlisaajad olid Tõnu Kaljuste, Tõnis Mägi, Andres Mustonen ja Erkki-Sven Tüür.

Heiki Mätlikku ühendab Eesti Raadioga aastatepikkune koostöö. Ta on teinud rohkem kui 100 saatest koosneva sarja kitarrimuusika ajaloost ja salvestanud Eesti Raadio arhiivi koos erinevate ansamblikaaslastega rohkesti kammeretseid. Ta on olnud initsiaatoriks ka mitmete uute teoste tellimisel eesti heliloojailt. Tiitli määramisel hinnati eriti Heiki Mätliku muusikavalgustuslikku kontserttegevust, kitarril kui instrumenti ja eesti muusika väsimatut propageerimist.

Aasta Muusiku tiitli koos Muusa kujuga andis Eesti Raadio peadirektor Heiki Mätlikule üle 1. jaanuaril toimunud Eesti Raadio Näärimuusika kontserdil Estonia Talveaias. Kontserdil musitseeris Heiki Mätlik koos oma sõprade-kolleegide Arvo Leiburiga, Terje Terasmaaga ja Henry-David Varemaga. Kontsert kanti üle nii Vikerraadios kui Klassikaraadios.

Kersti Inno.

Koorid ühinesid suurvormide ettekandmiseks

Seda juhtus mitmel pool Eestist.

Tuntuim, ka elektroonilise meedia poolt vahendatud on Urmas Sisaski nääriooriumi "Talverõõm" ettekandmine Nõmme Linnaorkestri poolt Hendrik Vestmanni juhatusel koos 2 lastekooriga – Nõmmelill ja Nõmme Lastekoor (dirigendid Inna Kopli ja Elviira Maasalu), kokku 80 esinejat. Lavastajaks oli Nõmme Raadios töötav Margus Lepa.

Midagi analoogilist juhtus Pärnus, kus koorid Ave Canto, Endla ja Mattone koos Pärnu Linnaorkestriga kandsid Agape jõulumuusika festivali raames 18. detsembril ette C. Saint-Saënsi Jõuluoratoriumi ja B. Britteni "Jõululaulude tseremoonia". Esimest juhatas K. Areng, teist R. Talmar.

Pärnus tekkis sellega seoses isegi väike poleemika. Vana muusik Herbert Pulk avaldas

Pärnu Postimehes arvamust, et need koorid tegutsevad halvasti, käivad koos peamiselt seltsielu pärast ja peaks jääma linna ühiseks oratooriumikooriks. Oli nõustujaid, oli vastuvaidlejaid, kuid ettekanne läks korda.

Järgmisel päeval korralti sama kava Haapsalu toomkirikus. Seal aga omakorda moodustati omaette kooslus: Haapsalu kammerorkester ja Estonia Seltsi segakoor. Neid mõlemaid juhatab

praegu Jüri-Ruut Kangur. Kontserdil kanti ette ka tema "Curriculum vitae" 2 osa, neist teine osa esiettekandena. Kaasa olid tõmmatud ka sopran Alla Assazoni, viiuldaja Elvin Toodo jt.

Kuressaares aga kanti 21. detsembril ette samuti Saint-Saënsi Jõuluoratorium 4 koori ja kammerorkestri poolt. Juhatas Ludmilla Toon. 2000. a planeeritakse esitada üks Bach'i teos.

Lõpetati kultuuriehitusi

Detsembris jõudis lõpule mitme kultuuriobjekti renoveerimine. Põltsamaa kultuurimaja küttesüsteemi ümberkorraldamine võimaldab kokkuhoidu, täiendav välissoojustus kaitseb rohkem külma eest. Raplamaal avati detsembris renoveeritud Kaiu rahvamaja. Septembris tulekahjust kannatada saanud Lelle koolimaja remondiga aga ei jõutud valmis, lõpetamine lükkus jaanuarisse.

Kõik need ehitused läksid maksma miljonid, nagu ka Ida-Virumaal Avinurmes varisemisohutliku maja renoveerimine. Seal hakkavad paiknema vallavalitsus, seltsimaja ja lasteaed. Jõuludeks jõuti suure tööga, muuhulgas kultuurimaja saali ehitamisega ühele poole. Palju on aga veel teha, seehulgas rahvamaja prooviruumide valmishitamisega osas.

Teateid oli maakonnalehtedes ka uutest kultuuriplaneeringutest. Samuti Ida-Virumaal asuva Vaivara valla külavanemad tahavad taastada sõja lõpul hävinud rahvamaja, alustada aga ümbruse korrastamisega. Kihnu vallavalikogus võttis rahvaküsitluse tulemusel päev enne jõule vastu otsuse ehitada septembris mahapõlenud rahvamaja asemele uus hoone koolimaja külje alla.

Mis on Revalia Duubel 7

Sellenimeline ansambel esines detsembris mitmel pool Eestist. Hiiumaa avaldas 30. detsembril sel puhul tutvustuse. On moodustatud 2 aastat tagasi Revalia Poistekooris Hirvo Surva käe all laulnute, kes jätkavad ühtlasi laulmist sellenimelises poiste- ja meeskooris. On esinenud mitmel pool välismaal, 1999. a võitis Kotka Merepäevade raames korraldatud lauluvõistluse Grand prix.

Repertuaar on põhiliselt kergemalaadne, kuid on ka tõsisemaid palu, nii klassikat kui ka tänapäevast, samuti eesti heliloojate (Valgre, Rannap, Mägi, Kikerpuu jt) loomingut.

Lauljate hulgas on 1998. a Raimond Valgre

laulufestivalil parimaks meeslauljaks kuulutatud Jorma Saar (koostööd tehakse ka prima naissoolist Kai Rüttiliga) ning ameeriklane Mac Me Fall.

Kas muusikakoolide õpilased on stressis?

Päivi Tõldsepp: linnas on

11. detsembril tähistas Haapsalu muusikakool kultuurimajas oma 45. aastapäeva. Suurima aplausi teenisid sümfoniettorkester Jüri-Ruut Kanguri juhatusel ning vilistlasest pianist Siim Poll, kes esitas Schuberti "Eksrompti".

Lääne Elu andis sel puhul 14. detsembril sõna ka muusikakooli staažikamale pedagoogile Päivi Tõldsepale, kes on õpetanud klaverimängu sama kaua, kui vanaks sai kool.

P. Tõldsepa sõnul on pinge üldhariduskoolis tänapäeval sada korda suurem kui 45 aasta eest. Lapsed, kellel on ka palju huviseid, on tänapäeval väga hõivatud ja see muudab muusikaõpetaja töö keeruliseks. Raske on leida aega harjutamiseks ja vajadusel lisatundideks. "Kui nad pärastlõunal muusikakooli tulevad, on nad pinges. Kulub palju aega, et lapsi rahustada, enne kui harjutama saab hakata."

P. Tõldsepp leiab, et musitseerida lapsed tahavad. Tähtis on, et lapsevanem suudab kaasa elada, toetada ja hinnata. Pere ei tohiks jätta muusikat õppivat last üksi, väidab P. Tõldsepp.

Ville-Markus Kell: maal ei ole

7. detsembri Järva Teataja avaldab loo Kõrvemaa muusikakoolist, mille direktor on nüüd varasem ERSO direktor. Ville-Markus Kell. Ta on muretsenud Kõrvemaa kooli mitu uut pilli, nende hulgas Eesti Heliloojate Liidult renditud tiibklaveri, ning lubab täiendada samuti noodivarusid. Ka leiab ta, et Kõrvemaa muusikakoolis töötavad oma ala asjatundjad ja tipppõpetajad.

Probleem on aga selles, et sellel koolil pole oma maja. Tunde antakse Lehtses, Jänedal, Amblas ja Aravetel. Lehtse vallavalitsuse kultuuri- ja haridusnõunik Malle Truu peab seda õigeks: "Miks peab laps kulutama kaks tundi sõidule, et õppida kolmveerand tundi muusikat?"

V.-M. Kell, enne kelle tulekut see otsus langetati, peab põhjendust direktorina õigeks, leiab aga samas, et niisugune olukord on Kõrvemaa muusikakooli suurim kehvus: "Teiste armust elada, mitme vallavalitsuse vahel diplomaatias ajada ning ruumiperemeestest sõltuda pole siiski õige."

Töö on aga rahulik: "Linnalapsed on nii hõivatud, vanemad on nad viinud seisundisse, mis on stress või mis tahes. Maalaps on siiras, seda igal sammul ja eranditeta." Endiselt Tallinnas elav Kell leiab, et ta lootused saada auväärset, aga rahulikku tööd on täitnud: "Mina ei loe seda näitajaks, et olen pealinna ja seega tore poiss. Kogemusi leiab igalt poolt."

Järvalased kommenteerivad Tõnu Kilgase juhtumit

14. detsembril avaldas Järva Teataja esiküljel hiljem ka kesklehtedesse jõudnud informatsiooni, et kaks päeva varem Paide kultuurimajas esinenud operetilaulja Tõnu Kilgas oli purjus ning teda tuli asendada kaitseväge orkestri dirigent Peeter Saan. Samale sündmusele pühendas Järva Teataja samal päeval ka juhtkirja ning avaldas Paide

kultuurikeskuse asedirektorilt Tiia Tammelt võetud intervjuu.

Nendes materjalides märgitakse, et selliseid asju on tuntud välisesinejatega ennegi juhtunud, peamiselt aga sõnakunstnikega. Kui tegemist polnud peasisinejaga, on õnnestunud ka publikut ära petta.

Kui ürituse korraldajaks on kultuurimaja, on selle juhtkonnal võimalus kedagi kavast välja jätta või asendada. Seekord tuldi täiskavaga ning Tiia Tamme arvates oleks tallinlaste endi kohus olnud sellega toime tulla ja ka publiku ees vabandust paluda.

Juhtkirjas öeldakse: "Publikut ei tasu lava suuruselt ja pealinna kaugusest olenevalt alahinnata. Seda enam, kui kallis kontserdi- või teatripilet tuleb maainimesel mitu korda õhemast rahastuskust ikka samamoodi kinni maksta." Välisesinejatele tuuakse eeskujuks Järvamaa enda maailmanimeks tõusnud mees Urmas Sisask.

Ikka Pärnu kultuurielu perspektiividest

Pärnu Postimehes arutatakse linna kultuurielu tuleviku üle. 15. detsembri numbris kurdab ka Triin Nielsen selle üle, et linna eelarvelised kulutused kultuurile langevad 2000. aastaks 6,1 protsendilt 5,1 protsendini. Mõni päev varem on teatanud aselinnapea Sulev Alajõe, et prioriteet on uue raamatukogu ehitamine, muusikast ei räägi ta aga midagi.

Selle teema on aga võtnud 14. detsembri numbris üles Mati Põdra. Ta arvab, et Pärnus peaks olema (pool)kutseline puhkpilliorkester, linnaorkestri suurendamiseks on vaja keelpillimängijaid. Pärnusse mahuks ka musikolooge ja pianiste. Üpris kriitiline on M. Põdra kava suhtes hakata aastal 2000 Pärnus avatava G. Otsa nim. Muusikakooli filiaali välja õpetama suuremas ulatuses lauljaid ja akordionimängijaid, kuna just nendel aladel on olnud Pärnu muusikaõpetuse ajaloos suurim õpilaste väljalangemus.

Emotsionaalne Mati Põdra lõpetab oma artikli talle omasel viisil: "Pärnu linna kultuurielule on kohustuslik vähemalt üks sõgedus aastas, kes vastaks, kui kaua veel?"

27. detsembril vastas M. Põdrale Pärnu muusikanõukogu liige Toivo Traks. Ta nõustub M. Põdra seisukohtadega Pärnu muusikaelu tuleviku perspektiivide osas, kuid peab ebatäpseteks tema väiteid Otsa-kooli filiaali avamise kohta Pärnus: kulaarides pole kokku lepitud õpetajate osas, just klassikalist laulu ja dirigeerimist tahetakse Pärnus õppida ning pole otsustatud, et rahvapillina hakatakse õpetama just akordioni.

Menukas nostalgia

18. detsembri Pärnu Postimees teatas, et kuurortlinnas on populaarsed keskealiste diskod neljapäeviti Mirage'is ja laupäeviti Strandis. Diskoriks on 37aastane Elmu Sadulsepp, kes eelistab ja kommenteerib põhiliselt sama muusikat, mis oli populaarne 70ndail-80ndail aastail, kui ta noorena pidas sama ametit: Abba, Boney M jt.

Samas artiklis sisaldub Elmu Sadulsepalt endalt võetud intervjuu. Ta räägib, et oli kunagi lasteraamatukogu kuldluugeja, kooli parim tammeterukoguja (200 kilo korraga) ning kuivõrd raske oli omal ajal kätte saada raja tagant uemat muusikat. Oma praegust populaarsust põhjendab ta nii: "Muusikamaailma hoiab püsti vaikiv maksujõuline enamus, kelle muusikamaitse on välja kujunenud teismelises eas."

Usutleja Silja Joone arvates käis DJ amet alla erakanalite raadioeetris, kus muliseti tühja või koguni ropendati. E. Sadulsepp lisab: "Ropendamine ei lähe kokku muusikastiiliga, mida mängin. Aga ja mu enesetsensuur on liiga kõrge."

Ettevalmistused vaimulikuks laulupeoks

10. detsembri Pärnu Postimees teatab viiete Eesti evangeelse luterliku kiriku (EELK) päevade organiseerimiskomitee pressisekretärile Riina Jürimäele, et sellele 25.-27. mail 2000 toimuvale üritusele, mille raames korraldatakse ka vaimulik laulupidu, on end registreerinud üle 2000 laulja. Seehulgas Saksamaalt, Soomest ja Rootsist. Kanadast on kutsutud Roman Toi, kelle suurvorm tuleb esitamisele.

Paljust ettevõtmistest koosnev kirikupäev lõpebki Vallikäärus laulupeoga, mille eelproovid algavad veebruaris. "Laulupeol usutunnistus ei loe," ütles R. Jürimäe, "oodatud on Pärnu linna ja maakonna ning teiste koguduste koorid."

Jazz kirikus

Anne Ermi organiseeritud Jõulujazzi mängiti detsembri algul kolmes kirikus – Tallinnas Nigulistes, Tatra Pauluses ja Rapla kirikus, mis on kontserdipaigana tuttavaks saanud kiriku-muusikafestivali kaudu. Rootslastest duo Håkan Lewis saksofonil ja organist Johannes Landgren esitasid jazzisajandi suurkuju Duke Ellingtoni (1899-1974) muusikat, seda, mida ta oma elu lõpupoole kirjutas vaimulikus laadis.

7. detsembri Nädalises kirjutab sel puhul Tiit Luht: "Saksofon ja orel on üllatav kooslus, mida väga paljud kuulnud pole. Uudsus, esinejate avatus, meisterlikkus kütis kirikus vaikselt istunud rahvast nii, et aplausitorm ei vaibunud enne, kui tuli lisapala. Olen hämmingus, ütles üks kuulajaid, mida Rapla kiriku orel võimaldab esitada."

Muusika Kuressaare Linnateatri avamisel

4. detsembril avati pidulikult Kuressaare Linnateater. Kohal olid ka tervitussõnad öelnud kultuuriminister Signe Kivi ja mitmed teised avaliku elu tegelased. Signatuur on "Saaremaa valsi" ainetel. Sildi paljastamist vaatama tulnud linnarahvale pakuti pokaal šampust Kuressaare Linnaorkestri helide saatel.

Avakontserdi oli lavastanud Mikki Mikiver, kes ise ka juhtis seda. Alustasid kohalik väike laulusolist Maria Väli, saatjateks kitarrist Tiit Paulus ja tütarlasteansambel. Pärast Pille Lille, Jassi Zahharovi, Ivo Kuuse jt professionaalide esinemist oli laval Lümända naiskvartett Ülle Reinsoo juhatusel. "Arvan, et olete minuga nõus – avakontsert tõestas suurepäraselt, et Kuressaare Linnateatri lavale sobivad tulevikus võrdsesti hästi nii muusika- kui sõnalavastused," ütles kontserdi lõpul teatri direktor Väino Uibo.

Millistel kontsertidel käivad Saaremaa pensionärid?

9. detsembril ilmunud Meie Maas kirjutas Ellen Önnis 3. detsembril Kuressaare muusikakooli saalis toimunud sama kooli vanamuusikaansambli kontserdi kohta pealkirja all "Bravo bravissimo". Ka artiklis endas on küllaga ülistussõnu.

Kuid seal on ka järgmine lõik: "Kuna sageli

kuuleme ja loeme pensionäride halamist, et raha puudumisel ning kallite pileтите tõttu oleme kõrgkultuurist osasaamisest kõrvale lükatud, siis nende kontsertide kohta, mis toimuvad muusikakooli saalis või raekojas, see küll ei kehti. Seni on väärtmuusika kontserdid pileтите hinnalt (15-20 krooni) ka pensionäridele jõukohased. (3. detsembri kontserdil ei olnud pileтитеid, ei korjanduskarpi.). Minagi pean suviseid tuurikontserte lossihoovis nii muusikaliselt kui ka hinnalt pensionäridele mitesobivaiks. Sinna tavaliselt pensionärid lähevad ja isegi hulgi, sest kõik lähevad ja ega pensionärgi tohi olla kehvem."

E.-S. Tüüri, V. Tormise jt noodipaberite koopiad alusseelikus

Detsembri algul oli Kuressaare Moegaleriis avatud noorte tekstiilkunstnike Krista Leesi ja Piret Valge ühisnäitus "Variatsioonid tekstiili teemal". Krista Leesi eksperimentaaltöödest oli 1. detsembri Meie Maa teatel "muu hulgas vaadata kooliatlaste maakaartidest kokku liimitud nn atlaspesu ning krinoliinseelik, mis on valmistatud tekstiilkunstnikust kultuuriministri Signe Kivi tellimisel. Seelik on kokku sobitatud Eesti tuntud heliloojate käsikirjaliste teoste noodipaberite koopiast ning autori sõnul on seelikus näha Antti Marguste, Lepo Sumera, Erkki-Sven Tüüri, Veljo Tormise ja teiste nimekate heliloojate tööproove."

Kahes keeles

18. detsembril etendus Kohtla-Järve kultuurimajas Charles Dickens muinasjutu "Võlukont" alusel kirjutatud lasteoper "Printsess Alice". Mõte sai alguse 1997. a vene romansi klubis. Peale professionaalsete muusikute osale ooperis 22 7- kuni 15aastast muusikakoolide ja Tallinna tavakoolide õpilast.

Seda kahetunnist muusikaetendust mängitakse nii vene kui ka eesti keeles. Eesti keeles laulvatele vene lastele on see suurepärase keelepraktika.

19. detsembril esitas Narva rahvamuusikaansambel Suprjadki Marina Kuvaitseva juhatamisel koos Narva Eesti Gümnaasiumi õpilastega kava eesti kosjakommetest. Analoogiline kava vene kosjakommetest tuleb ettekandmisele jaanuari algul õigeusu jõulude eel.

Kontsert algas 22. detsembril kell 19.31

See on täpselt samaaegselt talve tulekuga. Selle andis rahvusoperi Estonia sümfooniaorkester Paul Mägi dirigeerimisel koos Venno Lauu Eesti poistekooriga Jõhvis. Esitati aariaid ooperitest ja jõululaule. Kaasa tegid metsosopran Riina Aireenne, tenor Mati Kõrts ja tšellist Henry-David Varena.

Muusikategemine ja huligaanitsevad poisikesed

Autot juhtinud Võru linnavolikogu esimehe Tõnu Antoni plaks tema auto ees veiderdanud poisikesed näkku, mis on ka keskajakirjandusest leidnud vastukaja, tõi Võrumaa Teatajasse hulgaliselt üsnagi ägedaid pro ja kontra kirju. Ühes neist, 8. detsembril avaldatud teatab Kandle Seltsi puhkpilliorkestri liige, et pärast seda, kui teda tilistas teel koju 14-16aastane narkopilves poisike, ei julge

ta enam pärast orkestriharjutust jalgsi koju minna. Sõbrad toovad autoga või peab ta pikka aega ootama bussi. Oma loo lõpetab ta nii: "Tõnu Antoni kõrvalops on väga väike protest meie alaealistele kurjategijate vastu."

Sellel teemal sõnavõtjate hulgas Võrumaa Teatajas pole olnud õpetajaid koolist, kus poiss õpib ega üldse pedagooge.

Ka raamatukogu juubeliks omakandist võrsunute kontsert

Harjumaa Saue valla raamatukogu 75. aastapäeva tähistamiseks Laagris kujunes kohalike muusikasündmus. Kontserdil esinesid Arsise kellade ansambli noortekoosseis Aivar Mäe juhatusel, Estonia solist Mati Palm ja Eesti poistekooris laulev Erko Eskla. Kõik nad on nii või teisiti seotud Saue vallaga.

Büst, harf, flööt

15. detsembril avati Hiiu Muuseumi Pika Maja saalis pikkade aastakümnete järele sünnikanti jõudnud Rudolf Tobiasi pronksbüsti. Kontserdil esinesid Eda ja Raivo Peäske harfi ja flöödi duona. Nad esitasid ka sellele duole 1985. a loodud teise Hiiu maalt pärit helilooja – Erkki-Sven Tüüri "Graafilise lehe".

Kas lauluansamblil on parem koos käia tihti või harva?

18. detsembril Järva Teatajas on lugu Oisu noorteansamblist Uisapäisa, kellel on häid saavutusi, sh esikohti nii maakondlikel kui ka üle-eestilistel konkurssidel. Proovidel käiakse koos üsna harva, sest kuigi kõik ansambli liikmed on mingitpidi Oisuga seotud, elatakse eri paikades – mõni Tüüri, mõni Paides, mitu Tallinnas, neist neli õpib Otsakoolis. Juhendaja arvab, et harvadel kokusaamistel on halb külg – kannatab laulutehnika. Kuid lauljad on vastupidisel arvamisel – nii on taaskohtumisrõõm suurem.

Jõulude eel esineti Tüüri ja Paides koos Järvamaa sümfooniaorkestri ja Paide huvikeskuse laulustuudioga.

Miku aeg

7. detsembril laulis 14aastane Türi poiss Mikk Dede (vt ML 99/12, lk 5) kogu maailmale mõeldud Ameerika teleaate jaoks Rotermanni soolalaos sisse Heiki Laanemaa kirjutatud "Vita Aeterna", mis vana-aasta õhtul jõudis vähemalt TV 1 kuulajateni.

Detsember oli talle üldse väga esinemisterikas kuu (mõnikord koos õe Mirjamiga) mitmel pool Eestis, nii et tunnistusele eksis isegi üks "3" sisse. 31. detsembril Järva Teataja andmeil on üllatuslaulja vanemate arvates praegu Miku aeg: "Õde Mirjam suudab sama hästi kui praegu ka edaspidi laulda, Miku hääl võib aga varsti hakata vempe viskama."

90ndate osas ei jõutud kokkuleppele

22. detsembril esitasid vanemuislased Andres Dvinjaninov, Hannes Kaljularv ja Jüri Lumiste Jõgeva kultuurimajas kavaga "Ajalaulud" laululise ülevaate lõppevast sajandist. Alustati vanast soldatilaulust, mõnusalt-sujuvalt eesti ja vene keele vahel pendeldades, Eesti Vabariigi aega esindasid nostalgiline "Vana frakk" ja ironiline "Vaene ja rikas", sõja ajal eri pooltel võidelnud "Lili Marleen"

ja "Hallis sõdurisinelis", siis "Katjuša" ja metsavendade laul, Valentina Tereškova, biitlid ja Horoskoop.

Lõpetati Mattiisen-Leesmenti lauluga "Ei ole üksi ükski maa", sest, nagu kirjutab 28. detsembril Voormaa, "üheksakümne aasta arveolulikumate laulude kohta läinud meeste arvamusel lahku".

Heategevuskontserdi tulu läks vähekindlustatud perekondade kooliteede alustavate laste rõõmustamiseks.

Treener laulis hünni

Pärnu rahvusvahelise võrkpalliturniiri avatseremoniaal oli üllatusesineja Pärnu spordikooli võrkpallitreener Johannes Noor-mägi. Pärnus hästi tuntud tenorina. Lipu heiskamisel ei tulnud hünn mitte lindilt ega plaadilt, vaid tema suust, seejuures võimenduseeta ja orkestri abita.

Efekt oli täielik. Eriti võis seda lugeda kuue ülesrivistatud meeskonna mängijate nägudelt.

"Laulda, mitte nutta!"

Sillamäel käis kontserti andmas Sindi gümnaasiumi vene klasside õpilastest moodustatud koor Julia Lumi juhatusel. Koor on tegutsenud 5 aastat, andnud mitmel pool Eestis palju kontserte.

Sindilaste sõnul oli koori loomise üks tegur Sindi tekstiilitööstuse pankrot, mistõttu inimesed jäid tööta. "Et mitte nutta, hakkasime laulma," ütles Julia Lumi. Koorile ühtlaseks riietuseks rahahankimine oli suur probleem, õmblesid valmis emad. Olukord kajastus ka ühes omaloomingulises laulus: hea oli aeg, kui oli veel tööd. Sooje sõnu öeldi aga Sindi linnapea Mati Mettuse aadressil, kes püüab taidlejad igati abistada.

Sellest kirjutati 25. detsembril Sillamäe ja Vestnikus.

Hendrik Krummi mälestuspreemia tänavu Saaremaa muusikule

20. detsembril anti seekordne Hendrik Krummi nimeline Saaremaa kultuuripreemia äsja renoveeritud taasavatud Kuressaare Linnateatris kätte kohalikele muusikamehele Rein Ornille. Kohtki sobis – ta on olnud kahele selle teatri etendusele muusikaline kujundaja ja teater oligi esitanud tema kandidatuuri.

Kuid see pole ainutähtis: 25 Saaremaal elatud aasta jooksul on ta teinud palju muusikutööd: kirjutanud lastelaule, juhendanud koore ja

orkestreid, olnud akordionimuusikapäevade ja jazz-festivali korraldaja.

Preemia üleandmise muutis eriti pidulikuks Hendrik Krummi elu- ja töökaaslasest Katrin Karisma ja Margarita Voitease esinemine sõnas ja laulus. "Ma ei ole kunagi lootnud saada mingit preemiat ega korraldanud selle nimel ühtki üritust," sõnas Rein Orn.

Puhkepäevata protestilaulikud

21. detsembril astus silinderkübarais Tartu publiku ette uus trio "Bel canto gurmaanid". Itaaliakeelne "bel canto" tähendab ju ilusat, ilusakõlalist, hingelist laulu. Ja kuna seda kipub praegusel Eestimaal jääma üha vähemaks, käsitavad lauljad end omamoodi protestilaulikutena. Ansambel koosneb vanemuislased – hingeks vanim, 44-aastane mitmekülgne näitleja Aivar Tommingas, liikmeteks ooperilauljad Mati Kõrts (31) ja Jaan-Willem Sibul (43). Esitatakse selliseid duosid ja tertsete ooperitest, kus lauljad vaid mehed. Ansambliisse kuulub küll ka üks naishing, pealegi noorim (28) – Katre Jakobson, kuid tema on klaverisaatja.

Harjutatakse esmaspäeviti, s.o puhkepäeval, kuna muul ajal on töö pingeline. Aga mitte ainult sellepärast. "Laulja ei saa puhkepäevalgi olla laulmata," ütlevad belkantolased, kes on kuulajate soovil valmis reisima ükskõik millisesse Eestimaa nurka.

Malle Elvet

Talvepealinnas peaaegu nagu pärispealinnas

Otepääl oli jõulukuu täis muusikaüritusi, teatatakse 23. detsembril Valgamaalases. Kokku oli neid talvepealinnas 20 ümber. Algas detsembril algul Soome Vihti meeskoori esinemisega talvekirikus ja haiglas, seejärel kohalikud taidlejad. Kontsertide laine sai aga täied tuurid peale, kui talvisel pööripäeval 22. detsembril raekoja ees kuulutati Otepää linn Eesti talvepealinnaks. Osaesid pärispealinnas Tallinna ja suvepealinnas Pärnu esindused, muusikalise külje eest hoolitsesid Otepää ja Elva noored lauljad. Jõulu ajal oli palju kontserte: Tõnis Mägi, Tallinna Poistekoor, Viljandi Vanamuusikaansambel jne.

Osa oli neid kolmandat aastat toimunud Otepää talvemusika festivali raames: Imbi Tarum klavessiinil, Arsise käikellade ansambel Aivar Mäe käe all, Teet Järvi (tšello) ja Peep Lassmann (klaver) ning Vanemuise Sümfooniakooli Mihkel Kütsoni juhatusel koos Kalle ja Kirstjan Randaluga.

Unistus täitunud

Selleks jõuluks sai teoks Valga Muusikakooli direktori Aime Lõhmuse ammune unistus – etendus oma õpilaste ja õpetajate ühine muusikaline lugu, kirjutas 23. detsembril Valgamaalane. Aluseks valiti Kalju Kanguri muinasjutt "Timbu-Limbu õukond ja lumemõldrid", muusika kirjutas Soomes elav eesti helilooja Raivo Kõrgemägi. Suur osa oli täita kooli väikesel viisikooril, küllalt keerulisi palu esitanud solistidki sealt ning Valga Poistekoorist.

Esietendusele kooli jõulupeol oli kohale tulnud ka helilooja Raivo Kõrgemägi Soomest, kes jagas kiidusõnu ja suure vaeva nägijaile lilli. Sama etendust korratatakse mujalgi.

VELLO JÜRNA ON

NAGU PUZZLE

Väike-Maarjast pärit tenor Vello Jürna sai 1. detsembril 40aastaseks.

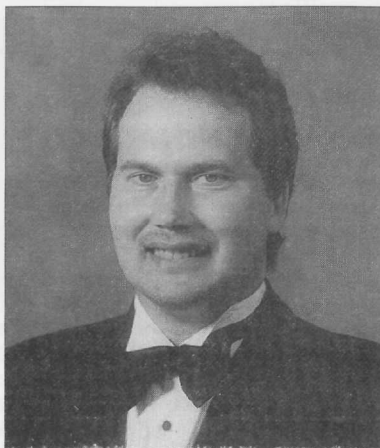
Jõudsid sel nädalal vanusesse, mis öeldakse meestele parim olevat. Mida suurt nüüd juhtuma hakkab?

Mu hea sõber Itaalias, Eduardo Lanza, ootas seda iga ka pikisilmi. Pärast ütles, et midagi ei juhtunud...

Peale laulmise on elu lihtsalt niisama ka elamist väärt. Kristuse eas otsisin küll kangesti elu mõtet, aga siis ütles ema mulle väga ilusad ja tähtsad sõnad: "See pole sinu asi. Sina el!" Ma pole kunagi endalt küsinud, kas ma olen laulja, kõik on lihtsalt niimoodi läinud...

Naine ütleb, et abiellus mehega, nüüd elab lauljaga. Hääl on mulle jumala poolt antud, auahnust ja ambitsioone, mida teater vajab, ta mulle kaasa ei andnud. Sellepärast pole teater mulle kodus saanud, ma ei lase teatrihullusel endale peale tulla. Muidugi võtan ma teda tõsiselt ja arvestan väga, mis mulle öeldakse...

Ma olen nagu puzzle – tuleb üks lavastaja ja võtab temale kõige olulisema tüki ja viskab ülejäänud kõrvale. Esialgu püüdsin muidugi omatahtsi teha, aga see on suur jama. Lava pole üksitegemise koht – rikud teiste mängu ära ja kogu tüki pealekauba. Mis sellest, et olen praeguseks ära laulnud kõik tenorite unistusterollid ja igapähe on oma ettekujutus. Neli hooaega laulsin Stockholmis, kolm lavastust tegin Oslos, kolm Soomes. Kokkuvõttes võib

öelda, et tehke järele! Teised meie tenorid pole veel nõnda kaugele jõudnud.

Nii et elu on ilus ja probleeme pole?

Probleeme on hulganisti, aga ega need siis elu ennast veel koledaks tee. Probleemid on igal mõtleval inimesel. Me elame raskest riigis, kus raha teenimine ja perele elamisväärsel elu loomine on tegelikult lõpmata raske.

Minu lauluõpetaja Itaaliast käis siin, vaatas mu korterit, mille ma tõesti praktiliselt oma kätega ehitanud olen, ja imestas – milleks sihkest korterit tarvis, tule Itaaliasse ja hakka tööle. Laulda on sul vaja, mitte ehitada...

Selleks, et end ainult Itaalia ooperis teostada, peaksin muidugi elama laulma seal, kus seda kõige rohkem mängitakse. Ja ega kõik otsused polegi ainult minu teha. Selleks, et ma üldse lauljaks sain, käis Estonia minu Itaaliaõpingute eest 8000 dollarit välja. Ma

pole seda võlga laval veel tasunud.

Viimasel ajal oled hakanud ka kammerlauluga tegelema.

Romansside ilu ja võlu avastavad peaaegu kõik lauljad kusagil nooruse ja keskeia piiril. Mina ei osanud neid algul sugugi laulda. Oled korraka nagu ükski ja alasti – ei saa loota orkestrile, dirigendile ega lavastajale. Kammerlaul on nagu joonistamisoskus maalikunstnikule. Ühe joonega pead karakteri välja tooma, kogu ilu, puhtuse ja valu...

Miks ma vanu romansse rohkem armastan? Sellepärast, et meie kaasaegsed loojad näivad oma tundeid häbenevat. Ikka pannakse sellele ühele ilusale joonele mingi plätsakas peale. Mina oma tundeid ei häbene. Kui laulan armastatule, ei hakka ma hobuse moel hirmuma...

Kuidas oma häält hoiad?

Tenori laulmine on nagu vormeliklassis sõitmine. Masin peab olema viimase peale välja timmitud, aga kui piloot korraks kontsentratsiooni kaotab, paneb ikka pusse. Ma kevadel panin, kaotasin häält ja usu ka. Siis hea kolleeg Leili Tammel lohutas, et ega hääl ole taskurätik, mis ära kaob. Võta aeg maha ja puhka.

Kuidas puhkasid?

Hiljaaegu käisin Neerutis vanaema talus. Leidsin vana külalisteraamatu, kuhu olin kümneaastasena väga tähtsa lauluse kirjutanud: "Mulle meeldib metsas jalutada." Mäletan, et häbenesin seda poisieas hullupööra. Nüüd kirjutaksin täpselt sama.

Anne Peäske

Virumaa Teataja
4.12.1999

VANEMUINE VÕLUS TARTUSSE

KRASNOJARSKI TENORI JAN OJA

Oja saatust muutis tänavustigisene esimene rahvusvaheline Jelena Obratsova nimeline ooperisolistide konkurs Peterburis: tenorit märkas seal Mati Palm, kes tegi talle ettepaneku Eestisse tulla.

"Ma siis tuln," teatab Oja lihtsalt. "Tunnen end siin kui kodus. Tuln Tartusse septembri algul, ilm oli väga hea. Neli päeva elasin siin ja tundsin, kui oleksin siin veetnud kogu oma eelneva elu."

Oja, kes enda sõnul Tartust meeletult jõudu ammutab, peab linna eeliseks väiksust ja puhast õhku...

Krasnojarski kunstiinstituudis laulu tudeerinud Oja tõi Eestisse nii kontsertmeistrist abikaasa Irina, kolmeaastase tütre Marta kui ka saksa lambakoera. Pere võttis elumuutuse vastu sügava rahu ja rõõmuga.

"Teadsime, et siin on elu parem kui Krasnojarskis," sõnab Oja. "Mis peasi – siin on soojem. Mulle kui lauljale on see tähtis. Krasnojarskis võib õues olla 30 kraadi külma ja ikka tuleb tööle minna. Noh, 40kraadise ilmaga etendust tõesti ei tehta."

VANEMUISE TENOR

JAN OJA

Sündinud 7. märtsil 1975. aastal Zelenogorskis.

Aastal 1992 astus õppima Krasnojarski Riiklikku Kunstiinstituuti laulu erialale 1999 lõpetas instituudi ooperi- ja kammerlaulja ning vokaalpedagoogi diplomiga.

1996. aastal kutsuti Krasnojarski Riikliku Ooperi- ja Balletiteatri solistiksi.

Aastast 1999 töötab Vanemuise teatris.

Repertuaari kuuluvad Jenik (Smetana "Müüdnud mõrja"), Lenski (Tšaikovski "Ievgeni Onegin"), Vaudemont (Tšaikovski "Jolanthe"), Noor Mustlane (Rahmaninovi "Aleko"), Cassio (Verdi "Othello"), Tomio (Donizetti "Rügemendi tütar") ja Cavaradossi (Puccini "Tosca")...

Krasnojarski ooperi- ja balletiteatris hooaja jooksul seitsekümmend etendust laulnud Oja kinnitab, et endises koduteatris oli see normaalne koormus. Et Vanemuine talle sellist koormust selga ei lao, pole Oja sõnul sugugi kurvastav.

"Vaba aeg on teretulnud, sest siis saab uut repertuaari õppida," kinnitab ta. "Noh, jääb aega ka kontsertide andmiseks."...Zelenogorskis sündinud Oja kiidab, et Eesti kohta teadis ta ka siin käimata kõike.

"Sugulastega oleme läbi käinud ning pealegi on Krasnojarskis eesti seltskond, mida külastavad kaks korda aastas Tartu etnograafid," räägib Oja. "Pidevalt on Eestist räägitud. Alates köögist, sest Zelenogorski lähedal külas elavad vanaema ja vanaisa hindavad eesti kööki."

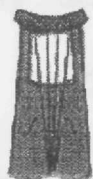
Ka Oja vaarvanemad on Krasnojarski kraisis sündinud. Nende vanemad tulid sinna Eestist paremat elu otsima.

Oja passis on rahvuseks märgitud eestlane, kuid eesti keelt ta veel ei oska. Kuigi Oja kodune keel oli tänu

Ärevusttekitavat Eesti Rahvusliku Folkloorinõukogu töomailt

Lähme, hellad, käime, kullad,
lähme tehtud teeda mööda,
raiuatud radasid mööda...

Folklooriliikumises tuleb tihti kokku puutuda mõistetega traditsioon ja innovatsioon, ja seda mitmes aspektis. Kuidas siis ikkagi olla - kas käia raiuatud radasid mööda, märkamata, et muutused inimestes ja ühiskonnas nõuavad uusi teid, valikuid ja väljakutseid? Kas meil jätkub tarkust arvestada uue situatsiooniga, unustamata seejuures kõike väärtuslikku, mida on meile pärandanud esivanemad?

Rahvuslik Folkloorinõukogu on oma tegevuse pühendanud pärimuskultuuri hoidmisele ja arendamisele ning kasvava põlvkonna väärtushinnangute kujundamisele oma rahva kultuuripärandi austamise vaimus. See tegevus on olnud edukas nendes ringkondades, kes ise aktiivselt osalevad folklooriliikumises ja vähem edukas võimutasanditel. UNESCO tajus juba aastaid tagasi muutusi ühiskonnas, mis võivad kahjustada vaimset kultuuripärandit ja selle edasikandumist ning avaldas dokumendi "Soovitused liikmesriikidele traditsioonilise kultuuri ja folkloori kaitsmiseks". UNESCO on autoriteetne organisatsioon ja vaevalt ükski mõtlev inimene seab kahtluse alla dokumendis esitatud põhimõtted. Iseasi, kas neid põhitõdesid peetakse ka oma riigis kõige kõrgemal tasemel aktsepteerimist- ja järgimistväärivaks.

See dokument on olnud Rahvusliku Folkloorinõukogu - CIOFFi Eesti rahvusseksiooni, nagu ka kõikide teiste CIOFFi liikmesriikide rahvusseksioonide tegevuse alus. Oleme esitanud UNESCOle ja CIOFFile aruandeid selle kohta, kuidas Eestis viiakse ellu neid soovitusi. Eesti riik on Rahvusliku Folkloorinõukogu tegevust ametlikult tunnustanud, mis sisuliselt tähendab talle riigi ees seisvate ülesannete delegeerimist folkloori säilitamise, propageerimise ja rahvusvahelise koostöö valdkondades. Kuivõrd aga rahvusseksioonid esindavad riiki, siis võib öelda, et just nende tegevuse tulemuslikkus peegeldab riigi osa rahvuskultuuri arengus. Viimastel aastatel on seda n-õ

venelannast emale vene keel, oskavad eestit kõnelda nii tenori isa, vanaisa kui vanaema. "Koolis õppisin saksa keelt, instituudis itaalia keelt. Siis õppisin inglise keelt. Eesti keele järele nii suurt vajadust ei olnud. Nüüd juba on vaja. Õpingi juba..."

Kuigi praegu on Oja passis nimi kirjutatud inglisepäraselt, tahab ta edaspidi, et seda õigesti kirjutataks.

"Kahe a-ga Jaan, nagu mu vanaisagi nimi," on Oja kindel.

Airi Viira

Tartu Postimees

6.12.1999

Jan Oja debüteeris Vanemuises 12. detsembril Cavaradossi osas "Toscas"

riiklikku tellimust võimaldanud täita koostöö Eesti Rahvakultuuri Keskusega, mille kaudu on tagatud riigipoolne folkloorialase tegevuse finantseerimine ja vajaliku üle-eestilise struktuuri elushoidmine. Kuid kitsad ajad on käes ja ametis uus valitsus, kellest oleneb rahvuskultuuri tasakaalustatud areng. Tasakaalu ei näita aga kuidagi rahvakultuuri rahastamise oluline vähendamine võrreldes eelmise aastaga.

1998. aastal võttis Riigikogu VIII koosseis vastu Eesti Riigi Kultuuripoliitika Põhialused ja kiitis heaks Vabariigi Valitsuse tegevuskava riigi kultuuripoliitika elluviimisel lähiaastatel. Selles tegevuskavas on rahvakultuurile pühendatud eraldi peatükk. Ometi ei ole antud dokument seadus, mida iga uus valitsus ei saa ilma parlamendi otsuseta muuta. Rahvakultuuri arengu õigusliku baasi - rahvakultuuri seaduse väljatöötamine on jooksnud ummikusse, kuid mõte ei ole päevakorrast maha võetud. Ehk tuleks alustada pärimuskultuuri kui selgepiirilise ja rahvusvaheliste aktidega kaitstud rahvakultuuri valdkonnaga? Seda teed on mindud Leedus. Mõödunud aasta lõpus võttis Leedu Seim vastu Etnokultuuri kaitse seaduse.

Rahvuslik Folkloorinõukogu on kuulutanud aasta 2000 Pärimuskultuuri kaitse aastaks, eesmärgiga juhtida ühiskonna tähelepanu traditsioonilise kultuuri kaitse vajalikkusele kõikidel tasanditel, kartmata ujuda vastuvoolu praeguse Eesti valitsevale trendile. Meie kohus on innustada riigi- ja omavalitsusjuhte pärimuskultuuri "omaks pidama" ja nägema selles kaunist kunsti.

Siin on ammendamatu tööpõld rahvakultuurialastele seltsidele ja ühingutele. Omakultuuri tunnustamine, selle sotsiaalsete ja kunstiliste aspektide teadlik väärtustamine peaks saama kodanike maailmavaate orgaaniliseks osaks, kui tahame püsida eestlastena.

Anne Ojala,

EFRNi vastutav sekretär

Jan Oja, 24, Irina Oja, 24: "Tartus on mõnus"

Jan Ojaga mõneti sarnane elukäik on ka 13. detsembrist Loksa slaavi kultuurikeskuse juhatajana töötaval Aleksandr Lesmentil. Temagi vanaisa rändas omal ajal Venemaale, 1998. a tuli bajaani mängiv pojapoeg tagasi koos oma venelannast abikaasaga ning õpib nüüd oma esivanemate keelt. Temast kirjutab pikemalt 22. detsembril Sõnumitooja.

Malle Elveti foto

Koolide juubelid

Sünnipäevaürituste jada Otsa-koolis...

...kulmineerus detsembris. Kõrvaltvaatajale võis tunduda see ligi 3 kuud kestnud juubeldamine mõnevõrra liialdatuna, kuid eks meie innukad ja teathtelised interpreetid soovivad ju kõik esineda ja täieõiguslikuna kooli sünnipäevast osa saada. 1. detsembril rõõmustasid Mustpeade Majja kogunenud publikut keelpillide eriala õpilased. Lisaks andekatele sooloesinemistele kõlas keelpilliorkestrilt Bachi kaheviuliki kontserdi I osa. 3. detsembril võis Teatri- ja Muusikamuuseumis kuulda kõiksugu pasunaid ja löökriistu – oli puhk- ja löökpillide eriala õpilaste kontsert. 17. detsember – Prantsuse Jõulumuusika – Rahvusraamatukogu konverentsisaalis, esinesid naiskoor (dir. Merike Toro), vokalistid ning kammeransamblid. 21. detsembril jälle

Mustpeade Majas Pärastlõuna kammermuusikaga.

11. detsembril tähistati Estonia kontserdisaalis ametlikult Otsa-kooli 80. juubelit. Kontsertaktuse avas kooli puhkpilliorkester (dir. Avo Ots). Järgmistena astusid lavale vilistlased Mare Jõgeva (kontsertmeister Evi Ross), Ralf Taal ning Aleksandr Mihhailov (kontsertmeister Natalja Truškina). Esimese poole lõpetas *Weekend Guitar Trio* (M. Soo, R. Jürjendal, T. Leemets), kelle lugude – M. Soo “Jaanuvar” ja R. Jürjendali “Kaanon” – nostalgilist hõngu kandis veel edasigi kontserdi teise osa alguse direktori sõnavõtt. Leho Muldre kõne kätkes endas kooli ajalugu alates vingustest ahjuküttega klassiruumidest, erinevate poliitiliste süsteemidega kaasaskäimist kuni tänaseks saavutatud suurima klaverite

arvuni Euroopa muusikakoolide seas ja 21. sajandisse pöördunud küsimusteni välja. Muidugi ei jäetud nimetamata ka meie maailmakuulsaid vilistlasi Neeme Järvit, Arvo Pärti, Eri Klasi ja äsja prestiižikatest akadeemiatest saabunud, et võiks jälle julgelt veenduda Otsa-kooli üleeuroopalises konkurentsivõimelisuses. Kontsertaktuse kulminatsiooniks oli L. v. Beethoveni Fantaasia klaverile, koorile ja orkestrile, mille esitasid Lembit Orgse, õpilaste-vilistlaste koor ja sümfooniaorkester, dirigeeris Lauri Sirp. Võimas muusikaelamus lubab arvata, nagu ütles ka Leho Muldre, et vaatamata oma 80. eluaastale tuksub koolis siiski nooruslik süda.

Mariliis Valkonen,

III kursuse muusikateoreetik

Aeg ei peatu

Äsjalõppenud aastal tähistasid oma ümmargusi sünnipäevi mitmed muusikaõppeasutused: EMA – 80, Otsa-kool – 80 jne. Ning hiljaegu ka üks muusikute taime-lavadest – Tallinna Muusikakool (55).

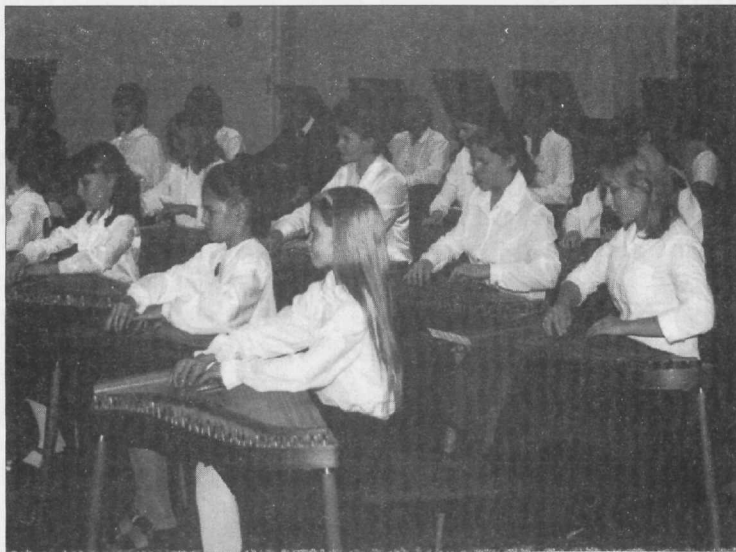
Viimase tähtpäeva puhul oli kolm avalikku kontserti. Esimene neist Matkamajas, kus I osas esinesid põhiliselt nooremate klasside klaveriõpilased, II osas aga õpetajad – tõestamaks, et pedagoogitöö ei ole nendes uinutanud interpreete.

Uskumatu, et nii

lühikese ettevalmistusperioodi jooksul suudeti luua suurepäraseid, mitmesuguse kooslusega ansambleid!

Säravalt, stiilipuhtalt kõlas Joseph Haydni “Trio 2-le flöödile ja fagotile” (Maie Maidre, Erika Tomson ja Heiti Riismäe). Kaasahaaravalt, lausa lummutavalt mõjus moodsa helikeelega Astor Piazzolla “Violentango” (Sigrid Piho ja Katrin Talmar – viiulid, Kadri Malm – klaver ja Ave Sillaots – akordion).

Solistidest väärivad eelkõige esiletõstmist saksofonist Eve Suslov (Paul Creston “Sonaat altsaksofonile”

II ja III osa), kelle esinemist mõjusalt toetas kontsertmeister Maarja Vaitmaa, ja pianistid Heli Taar (Ferenc Liszti “Petarca sonett” nr 5) ning Kadri Malm (Ester Mägi “Vana kannel”). Kontastselt, meeolukalt kõlasid kandlel Hedi Viisma esituses Jevgenia Jahna “Talveöö” ja “Sügistuul”. Esmakordselt oli meie kooli kontserdil võimalus kuulata klavessiini. Iren Lille väledate sõrmede alt voolasid saali William Byrdi “Galliardo” helid.

Raekojas (20.XII) ja Estonias (18.XII) toimunud kontserdid olid tervenisti õpilaste päralt. Väga häid

esinejaid oli palju, võimatu oli neid kõiki üles lugeda. Tahaksin siiski ära märkida õpetajate J. Targo ja M. Vurma õpilaste huvitavat reperutaari (E. Tambergi ja U. Sisaski sulest) + head esitust. Klassika vallas võlus Sergei Rahmaninovi “Eleegia es-moll” (M. Rooviku õpilane Annika Kuuda).

Kauaks jäid veel kõrva helisema E. Noblot’ “Meloodia” (Helen Pihlak õp. E. Tomsoni flöödiklassist), N. Paganini “Cantabile” (Vjatšeslav Mirošnitšenko

õp. L. Jeremjani viiuliklassist) ja V. Monti “Tšaardaš” (Martin Sildos õp. A. Önnise löökpillide klassist). Viimase pala esituse täiuslikkusele aitas suuresti kaasa klaverisaatja Tiina Turp.

Estonia kontserdi “naelaks” kujunesid kahtlemata J. S. Schröteri “Kontsert klaverile ja keelpillidele C-duur op. 3 nr 3” I osa IV klassi õpilase Jaan-Andres Tellusega solisti osas (õp. M. Roots) ning Alo Mattiiseni “Õhtul pimedal ja nõnda valgel” koori ja keelpilliorkestri esituses. Viiulioõpetaja Katrin Talmari, solfedžoõpetaja Maire Pedaku ja dirigendi Raul Talmari ühine

FANTASTIKA JA FILOSOOFIA SÜNTEES

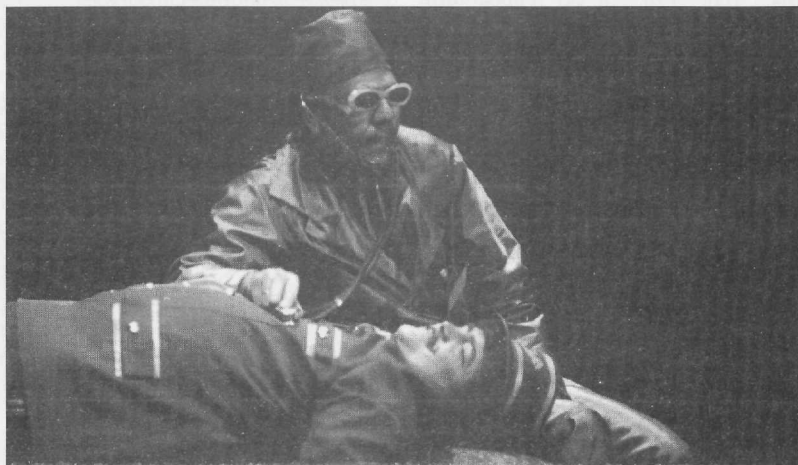
Pärast poolteist aastakümnet kestnud vaheaega lavastati Estonia teatris festivali NYJD raames uus algupärane eesti ooper "Süda" – muusika Raimo Kangrolt, libreto tema tüdardelt Kirkelt ja Maarjalt. Ooper jätkab uut loomeperioodi Kangro muusikas, mis algas Teisest klaverikontserdist ja mida iseloomustab filosoofilisuse suurem osakaal. Ooperi põhiideeks on Hea ja Kurja võitlus.

Libreto on pisut sirgjooneline, kuid ideede ring on välja joonistatud küllalt selgelt. Eksperimentaalmeditsiini valdkonnas töötava Doktori näitel astutakse välja fantastilises vormis raha- ja auahnuse vastu teaduses, alltekstis mõte, et reaalne inimene on kõrgeim väärtus. Teaduskonverentsi stseenis viidatakse – ja küllalt satiirilisel – mõnedele praegustele ettevõtmistele, kus autasusid ja –nimesid antakse mitte teenete, vaid näiliste, kaudsete põhjuste alusel. Libreto tinglikkused ei ole varjatud, pigem vastupidi – on näha, et noored autorid sattusid ise hoogu fantastilise mängu protsessist.

Kuid tehnilisest küljest on libretos palju puudujääke. Mõned stseenid on kirjutatud nii, et neid on raske lavale kohandada – näiteks nõuab dekoratsioonide vahetust palju aega. Kõige vähem on autoritel õnnestunud Doktori Naise ja Postiljoni intiimse stseeni, mida on praktiliselt võimatu valitud žanri raames veenvalt lavastada.

R. Kangro muusika avab ideaalselt libreto ideid, iseloomustab suurepäraselt tegelasi, toonitab veenvalt tegevuse arengut. See on võrdlemisi akadeemiline: helilooja ei unusta ooperiteatri reaktiivastajat. Muusika aluseks on retsitatiivsed stseenid ja intonatsioonilt paindlikud ansamblid, küllaltki palju on aga suurepäraseid aarialikke ja kooriepisoode.

Lavastaja Neeme Kuningas oli teinud kõik selleks, et ooper tuleks efektselt välja. Üllatused algavad juba

Doktor (Rauno Elp) ja postiljon (Alar Haak) Harri Rospu foto

garderoobis: riidehoidjad ja kontrolörid, samuti koor (mitte ainult laval, vaid ka loožides) kandsid valgeid kitleid ja suu ees marlit. Kujundus ja liikumine olid kõikides stseenides (peale ülalmainitud intiimstseeni) väga väljendusrikkad, kulminatsioon konverentsi stseenis oli hoolikalt ette valmistatud. Kuningas kasutas ka ebatavalisi vahendeid, nagu kiik või püstolipaigud (mis kunagi ei seganud muusikat). Airi Erase originaalsed dekoratsioonid ja kostüümid aitasid kaasa lavastusele ja tegelaste iseloomustamisele.

Näitlejate mäng oli väga heal tasemel. Oli näha, et partituuri kallal oli töötatud väga palju. Mõlemad peaosatäitjad Rauno Elp ja Ain Anger olid veenvad nii hääleliselt kui ka mänguliselt. Nad iseloomustasid oma kangelasi psühholoogiliselt peenelt. Angeri Põrguvürst arvestas seehulgas Goethe Mefistofeelsest alguse saanud traditsiooni. Ka Pirjo Levandi tuli oma mitmepalgelise osaga kenasti toime, kuid temal oli kohati liialdatult esiplaanil hirmu ja ängi moment;

seetõttu ei olnud ta nii veenev nagu Anger või Elp. Alar Haak laulis ja mängis hästi, kuid ei suutnud leida oma hääles värve, mis ühendaksid tema kangelase erinevaid meeleolusid – tema esines nagu kolmes erinevas rollis: tema Postiljoni intiimses stseenis on üks, konverentsistseenis teine, finaalis kolmas isik.

Väga huvitav oli Hans Miilberg, kes Meedikute Nõukogu Esimehe satiirilises osas lõi peene ja särava paroodia nõukogude minevikust. Head olid ka Doktori patsiendid; nendest meeldis mulle kõige rohkem Villu Valdmaa, kes nagu kopeeris oma rolli mõned labased jooned otse elust. Vähemahulised osad olid ette kantud samuti hästi.

Mitmes plaanis esinev koor (koormeister Elmo Tiisvald) ja orkester (dirigent Paul Mägi) olid pidevalt head. Oli näha, et iga detail on läbi mõeldud.

Rahvast oli palju. Loodame, et kevadel, kui sama lugu mängitakse jälle, on see ka nii. Teos on seda väärt.

Mark Rais

töö kandis vilja: laval- ning saalisolijad nagu sulasid ühte – oli ainult üks suur MUUSIKA, mis pani unustama kõik muu, tundma üksnes sügavat rõõmu ja uhkust – need on meie lapsed!

Kindlasti on nende hulgas taas väikesi rannapeid, sumeraid, siimereid, lassmanne, mustonene, mühlinguid, jakobisid ja paljusid teisi, kelle ennast suureks mänginud või kirjutanud eeskujud on oma muusikuteed alustanud just meie koolis.

Aeg ei peatu...

Els Roode,

Tallinna Muusikakooli

kandleõpetaja

Fotod:

lk 12 Ü. Vinter:
"Õhtulugu"

lk 13 "Õhtul pimedal ja
nõnda valgel"

Maris Krünvaldi fotod.

Covent Garden pärast euroremonti

See maja on palju läbi elanud. Kui ta 1858. a avati, oli ta juba kolmas teater samal kohal. Teise maailmasõja ajal oli siin Mecca Dance Hall. 1947. a sai temast jälle kuninglik ooperimaja. Ent nii kaunis kui praegu pole olnud ta kunagi, pärast 214 miljonit naelsterlingit (umb. 4,5 miljardit EEK) maksmat läinud ümberehitust, mis kestis 2,5 aastat.

Fassaad on põhiliselt endine, sisemus täielikult ümber ehitatud. Terasest lilleturuhall, mille katus 1956 maha põles ja mida kasutati seejärel depoona, on saanud teatrifuajeeks, mille keskel kasvab gigantlik bambus ning mida võib kasutada vastuvõttudeks ja väikesteks kontsertideks.

Teatriruum näeb välja nagu aastal 1858 – punakuldne, sametine ja vana. Aga, nagu ütleb kommertsdirektor Richard Shaw: "Kõik, mis siin vana välja näeb, on tegelikult uus." Loožid on pööratud lava poole ning kompuutrite abil sellisele kõrgusele, et laval toimuv oleks tõepoolest igal pool näha. Selles osas oli varem tõsisid kurtmisi.

Tõeline revolutsioon algab eesriide taga. On liftid, millega võib ühest kohast teise viia terveid vaguneid rekvisiite, muid tehnika imesid ja tervelt 6 lava. Põhimõtteliselt on võimalik anda 3 etendust päevas ning seda ilma lavatööstisteta, ainult elektroonika abil. Väidetakse küll, et kui elektroonika üles ütleb, tullaakse ka ilma selleta toime, kuid lihtne see vist pole. Ja et elektroonika pole täiuslik, näitab esietenduseks planeeritud György Ligeti ülimoodsa ooperi "Le Grand Macabre" etendamise edasilükkamine. Automatiseerimise ja selle kaudu abipersonali vähendamise tõttu on teatris töötavate inimeste arv aga langenud 1100-lt 500-le.

Leiboristlik valitsus tahab Covent Gardeni tuua rahvale lähemale. Igal esmaspäeval on tasuta kontserdid. Pool piletitest peab maksmat mitte üle 45 naelsterlingi. Raha püütakse hankida kauplemisega. Iga päev kella 10-st 15-ni on teater avatud, töötavad kioskid. Amfiteatri baaris võib süüa-juua – sealt on suurepärase vaade kogu Londonile. Loomulikult on söögid-joogid seal kallid.

dpa-ETA

Porisse tahetakse rajada džassi- ja rokimuuseumi

Paris, tuntud džässifestivalide paigas, on ammu planeeritud vastava muuseumi rajamist, kuid asi on raha taha peatuma jäänud. Nüüd tegi linnavolikogu liige Hannes Tiira probleemi lahendamiseks ettepaneku täiendada muuseumi ka rokiosakonnaga. Linnavõimud arutavad seda.

STT-ETA

Bach läbi aasta

Müncheni kirikutes tahetakse aasta läbi tähistada Bachi 250. surma-aastapäeva. Igal pühapäeval ja pühäl peab vähemalt ühes kirikus kõlama mingi Bachi kantaat. Juunist septembrini tahavad 15 organisti ette kanda kõik Bachi oreliteosed.

dpa-ETA

Bach ja Ameerika

on 8. juulist 27. augustini kestva Šlesvig-Holsteinimaa klassikalise muusika festivali motod. Lübeckile, Kielile ja teistele paikadele lisaks toimuvad selle etendused ka Hamburgis.

Ette kanda tahetakse kõik Bachi fuugad. Ameerika orkestrid New Yorgist, Houstonist jm mängivad põhiliselt Ameerika heliloojate Gershwini, Bernsteini jt teoseid. Lisaks tähistatakse Kurt Weilli 100. sünniaastapäeva tema "Kolmekrossiooperi" ettekandmisega. Lõplik programm selgub 10. märtsiks.

dpa-ETA

Vene piirivalve- vägedele oma hümn

Stavropolis toimus Venemaa Põhja-Kaukaasia piirivalvejõudude juhtkonna ja Stavropoli krai loominguiliste liitude kohtumine. Arutati koostöö süvendamist. Otsustati tõstatada küsimus Stavropoli lauliku Vladimir Butenko ja helilooja Aleksei Roštšini poolt kirjutatud pala "Legendaarsed piirivalveväed", mida esitab kohalik piirivalveansambel, muutmisest ülevenemaaliseks piirivalvehümniks.

RIA-Novosti-ETA

Muusikalide buum Saksamaal saab otsa

Berliinis, Duisburgis ja Essenis on detsembris-jaanuaris seni edukalt läinud muusikalide viimased etendused. Muusikalide buum, mis algas 1986. a Lloyd Webberi "Kasside" esietendusega Hamburgis, on läbi saamas. Selle organiseerija, Hamburgis paiknev kompanii Stella on kandnud suuri kahjumeid ja tahab neid vähendada ebaedukate muusikalide ettekandmise lõpetamisega. Kannatajateks on samuti turismifirmad, sest muusikalide buum Saksamaal on toonud sinna rohkesti turiste ja põhieesmärgiga just neid vaadata.

Trend pole süiski üldine. Ruhri linnas Bochumis läheb 1988. a esietendunud muusikal "Starlight Express" endiselt edukalt.

Stella ja turismifirmad arutavad, millega publikut üllatada ja muusikaturiste ligi meelitada. Kui ka "Kassid" Hamburgis läheb hingusele, kavatsetakse selle asemel lavale tuua midagi enneolematut.

dpa-ETA

"Elu nõuab riski,"

ütles Austria dirigent Nikolaus Harnoncourt oma 70. sünnipäeva puhul. Ta alustas edukalt keskaegse muusika

ettekandmisega originaalpillidel. Kui see enam publikut ligi ei meelitanud, on ta viimased 5 aastat dirigeerinud uut muusikat (A. Berg jt) ning Wagnerit.

dpa-ETA

Endised kuulsused surid detsembris

Atlantas suri 57aastaselt kuulus soulilaulja CURTIS MAYFIELD. Ta karjäär algas 14aastaselt. The Roosters-nimelises trupis. 60ndail-70ndail aastail oli ta mitte ainult legendaarne laulja, vaid ka tuntud mustanahaliste kodanikuõiguste eestvõitleja.

1990. aastast peale oli Mayfield lavaõnnetuse tagajärjel kaelast allapoole halvatud. 1998. a amputeeriti ka parem jalg.

1994. a sai kuulsaks Aretha Franklini, Elton Johni jt staaride plaat Mayfieldi lauludega. Mustanahaliste muusikute püüded ta stiili edasi arendada ja muuta ta taas oma poliitiliste taotluste sümboliks jäid Ameerika valgete juures vastukajata.

Los Angelesis suri 59aastasena vähki Jamaika päritolu reggae-stiilile teerajaja USAs JOE HIGGS. Tema andekaim õpilane Bob Morley oli 36aastasena surnud juba varem. 1983. a peale, kui Higgi laulud vaesusest Jamaikal olid seal esile kutsunud poliitilise tormi, elas ta Los Angelesis.

Põhja-Karoliina osariigis suri endine Metropolitan Opera koloratuursopran RUTH WELTINGS, keda kutsuti öökuningannaks. 1994. aastast peale vähendas ta oma esinemisi, kurtes, et ooperi jätkuv kommertsialiseerumine viib ta enesekordamiseni. Viimastel aastatel lahkus Weltings üldse lavalt ja tudeeris ülikoolis kunsti ja poliitikat.

Prantsusmaal suri 84aastaselt vähki helilooja MARCEL LANDOWSKI. Ta kasvas üles kõrgintelligentses perekonnas, kus sagedasteks külalisteks olid Romain Rolland ja Maurice Ravel. Avangardsete ooperite kirjutamiseks sai ta mõjutusi esmajoones Arthur Honeggerilt.

Landowskit kutsuti Prantsuse muusikabuumi isaks eduka tegevuse eest alates 1966. a kultuuriministeeriumi raames loodud uuel muusika, kunsti ja tantsu direktori ametikohal. Ühtlasi tõi see kaasa eluaegse vaenu Pierre Bouleziga, kes ka kandideeris sellele ametikohale. Landowski mälestuste raamat kannab pealkirja "Muusika ei õilista kombeid".

Berliinis suri 74aastaselt sopran HANNE-LORE KUHSE, kes on laulnud peaosi Schwerini, Leipzigi ja Berliini ooperiteatrites. Õppinud oli ta hoopis organistik ja pianistik.

63aastaselt suri Tokios südamerabanduse lauljanna ATSUKO AZUMA. Ta oli kuulus esmajoones peaoslauljana Puccini ooperis "Madame Butterfly" maailma paljude ooperiteatrite laval.

75. eluaastal suri Inglismaal maailmakuulus jazztrompetist KENNY BAKER. 80ndail aastail tegi ta ära hiigeltöö 300 Louis Armstrongi lindistuse väljaandmiseks 15 CD-lise sarjana.

dpa-ETA

Tallinna kontserdielu

D E T S E M B E R

Kui kaubandussfääris anti jõulude tulekust ja olulisest aastanumbri vahetusest märku juba novembri lõpul, püsis Tallinna kontserdielu

“neutraalsel lainel”

16. detsembrini – siis tegid Hortus Musicus ja Tallinna Poistekoor sajandil Inglismaal kirjutatud teost. Kummalisel kombel vaatas R. V. Williamsi “Herilastest” vastu just pentatoonika koos põhiliselt asjaarmastajatele suunatud palade autorilt nõutava ja ka hiina muusikale valdavalt omase naiivsuse ning “otseütlemisega”.

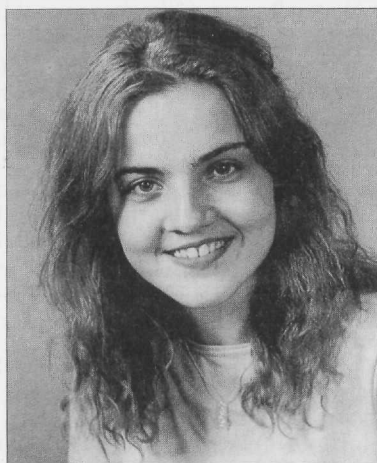
***

Inglise muusikaeluga tihedalt seotud hiinlane **En Shao** paigutas oma 2. detsembri kontserdi kavva kaks sellel sajandil Inglismaal kirjutatud teost. Kummalisel kombel vaatas R. V. Williamsi “Herilastest” vastu just pentatoonika koos põhiliselt asjaarmastajatele suunatud palade autorilt nõutava ja ka hiina muusikale valdavalt omase naiivsuse ning “otseütlemisega”. Eks ole G. Holsti “Planeedidki” õige otseütlevad – kui ikka Marss, siis moodsa (?) sõja ägedus, kui Veenus, siis inimlik soojus, Merkuuri nobejalgsus kajastub loomulikult orkestri karmes tegutsemises jne. Aga Holstil on paindlik helipintsel ja tema maalingud kisivad kuulajaid vägisi kosmilistele mängumaadele. Eks ka dirigente ja orkestrante, nii et esituse üldmulje jäi õige positiivseks.

Dvořáki imeilusas tšellokontserdis nägi iseenesest täitsa tugev ja maailmas tunnustatud pillimees Jian Wang kummaliselt heitlevaid vastuolusid: lüüriilistes lõikudes pehmemaima pianoga kõrvu paitamine vaheldus aktiivsemates teemades meeli riivava riiv-käriseva fortega.

***

Põhjamaade-Balti noorte muusikute vahetusprojekt Nordic Talents teine kontsert esitles praegu EMAs P. Lassmanni ja T. Nahkuri juhendamisel õppivat **Age Juurikast**, kes endale nime

Age Juurikas

teinud võitudega Vainiunase-nim. konkursil ja Con Briol, ning Läti Muusikaakadeemia üliõpilaste naiskeelpillikvartetti **Kaprîze**.

A. Juurikase mängus on eelkõige suurejoonelisust, ta ei koonerda dünaamilise jõuga, kõik kõlab avatult, kohati agressiivseltki. Seetõttu sobis talle eriti Prokofjevi Kuues sonaat, selle nii mehise rütmika ja elujänuvalt monumentaalse ülesehitusega esitust kuuleb harva. Seevastu tekkis O. Messiaeni “Jeesuslapse suudluse” ja Raveli “Vetemängude” ajal vaikseid protestimõtteid liigse dramatiseerituse ja ülepingest kantud kõla kasutamise vastu. Kummatigi oli Juurikase sihipärane, enesesseuskuv tõlgitsuslaad sümpaatne.

Lätlanade mängitust köitis enam P. Dambise omapärase helikeelega, sagedasi soleerimisi võimaldav Viies keelpillikvartett, kus mõllikku kõrvalteemat raamivad närviline, rabe peateema ja groteskne valss. Beethoveni Kvarteti G-duur (“Komplimentide kvartett”) löid välja feminiinsuse plussid ja miinused: rõhutati teose elegantsust, meelelahutuslikku probleemitust ja jäeti tagaplaanile ka selles, Beethoveni esimeste kvartetide kimpu kuuluvast helitöös peituv tõsisem poolus. Kuigi ansambli koostöö on küllalt kompaktna, pole veel ületatud spetsiifilised unisooni-oktaavi intonatsiooniprobleemid.

***

J. W. Goethe 250. sünniaastapäeva tähistas kaks kontserti. Esimesel astusid üles EMA laulukateedri üliõpilased, teisel ERSO ja Eesti Rahvusmeeskoor Georg Fritzschi juhatusel.

Goethe poeesiat on kasutanud kümned heliloojad ja kaugeletki mitte ainult oma vokaalsetes teostes – näiteks Beethoven “Egmondis”, Dukas “Võluri õpilases”, Brahms Aldisümfoonia jne. Seekord kuulati üht Mendelssohni neljateistkümnest Goethe-inspireerimist – Avamängu “Merevaikus ja õnnelik sõit” ning Wagneri Avamängu “Faust”. Mõlemas helitöös on tegemist pigem suure poeedi kirjutatu lugemisest saadud elamuste kajastusega. Kuigi jah – Mendelssohn jälgib õige täpselt aluseks olevate luuletuste meeleolukäänakuid.

Tund ja 20 minutit kestnud Faust-sümfooniaga tänas Liszt Berliozit endale pühendatud “Fausti needmise” eest. See on parim näide Liszti teemade transformeerimise meetodist, sest I osas (Faust) arendab ta viiest lühikesest motiivist grandioosse muusikalise panoraami ja kasutab samu teemasid III osas (Mephistopheles) otsekui kõverpeeglis moonutatult. Siin liitub ka koor tekstiga Fausti teisest osast. Tore,

et vokaal-sümfoonilisteks suurvormideks valdavalt “maaletoodud” solisti(de) asemel kasutati nüüd eestimaist – paraku küll Viinist transporditud! – Juhana Trallat, kelle (ebatraditsiooniliselt peast) suurepäraselt lauldud partii soojendas kõvasti südant.

Lõuna-Vestfaali Filharmoonia-orkestri peadirigent G. Fritzschi tunneb põhjalikult esitatavat muusikat ja suudab oma nägemust ilmutada plastiliste ja aktiivsete žestidega. Neis oli ehk teatud saksalikku pedantsust, kuid kuna orkester reageeris laitmatu, läbipaistva ja tasakaalustatud teostusega, tuleb seda pedantsust pidada otstarbekaks.

***

19. detsembril debüteeris dirigendina meie tuntumaid klarnetiste **Toomas Vavilov**. Uut ametit on ta

Lauri Väinmaa ja Toomas Vavilov

õppinud paar aastat EMAs J. Alperteni käe all ja täiendab end käesoleval ajal R. Matsovi juures. Kauaaegne orkestrandikogemus kergendab Vavilovi sisseelamist uude rolli, sest nagu ta ise väidab, on talle teada pillimeestel dirigendile esitatavad soovid-nõudmised.

Vanemise Sümfooniakute programmis kõlasis Mozartit avamängu ooperile “Võlulflööti” ja Klarnetikontsert A-duur ning A. Pärdi Kolmas sümfoonia. Kõige üldisemalt võttes jäi kontserdist meeldiv mulje. Vavilov kui aval ja professionaalne muusik ei minetanud neid omadusi ka taktikeppi hoides. Etteheited koosmängu täpsuse vallas tuleb vast jätta tulevikku – iga töö vajab laitmatuseeni jõudmiseks praktikat.

Kahtlemata väärin suurimat aplausi Vavilovi soleerimine, mille meisterlikkus, nõtkus ja puhtkõlaline ilu oli ootuspärane.

Pärdi kodumaal valminud ja N. Järville pühendatud sümfooniast (1971) oli nüüd, kui Pärt seostub hoopis teistsuguse “käekirjaga”, õndselt põnev kuulata. Veel põnevam oli sealt avastada n-õ tulevikku suunatud mõtteid – keskaegse muusikaga põhjalikult

Tallinna kontserdielu

tutvumisest sündinud ideid. Teose kavvavõtmine oli julge otsus, aga Vavilov ja vanemuislased õigustasid seda üsnagi veenvalt. Orkestril on hea kõlaline potentsiaal, temalt saab "võtta" nii mahlakat fortet kui ka mahedat pianot. Küllap pikapeale kaovad ka suure-saali-kartusest tingitud viperused.

Schuberti laulutükkel "Talvine teekond" tõi kokku Viinis ja Saksamaa ooperiteatris loorbereid lõiganud Tarmo Toomasti ja ühe meie hinnatuima pianisti Ivari Ilja.

Õnnetu armastaja 24 traagiliselt laulu on nagu väikesed psühholoogilised pildikesed, milles tihedalt läbi põimunud tekst (W. Müller), meloodia ja saade. Sel õhtul tõusis tihti esiplaanile just viimane komponent kui väga koloriitne, viimistletud ja kõnekas. Eriti esimeses pooles näis vokaalne poolus kuidagi liigselt dramatiseerituna, ülepingutatuna ja kantileen hakituna. Kuigi Schubert jäi vapustavategi tunnete tõlgendamisel ikka enesese-tõmbunud lüürikuks, tunnustas Toomast harva malbemaid meeleolusid. Tsükli teises pooles vormis ta siiski ka pehmemaid karaktereid, kasutas paindlikumat ütlemisviisi. Üks nauditavamaid laule oli "Pärnapuu", meelde jäi veel mitmeid – "Üksindus", "Vares", "Tormine hommik"...

Tähendusrikkad pühad lähenevad

22. detsembri Jõulukontserdile tõi Ines Maidre meil küllap päris tundmatu Belgia helilooja J. Jongeni Symphonie Concertante orelile ja orkestrile (1926). Väga viljaka, üle 240 teose kirjutanud komponisti loomingut tunnevad peamiselt organistid, nüüd natuke ka meie publik, kes aga ei ilmutanud erilist vaimustust.

Teoses on omajagu heroilisust, lihtsalt, sekventsilaadelt ülesehitatud mõjusaid kulminatsioone, õige vaimukaid teemasid (Divertimento, Toccata), märkimisväärselt on vastandatud-seostatud orel ja orkestri värve, ent kogumulje jäi millegipärast vähehaaravaks, deklaratiivseks.

Saint-Saënsi Jõuluoratooriumi esitasid koos ERSOga Tallinna Poistekoor, solistid P. Lill, M. Silmato, M. Haava, M. Turi ja R. Elp Arvo Volmeri dirigeerimisel vajaliku harduse ja pühendumisega. Siingi rakendati I. Maidret.

Saint-Saënsi varaste oopuste hulka kuuluvas teoses on esiplaanil kogu tema loomingut iseloomustav meloodilisus, olles kohatisest naiivusest-magususest hoolimata – või just seetõttu – pühalikku meeleolu sisendav. Lõigud Luukase ja Johannese evangeeliumidest, psalmidest jm on jagatud koori, mitmete ansamblite ja solistide vahel. Küllalt erineva taustaga lauljate puhul võis leppida mõningase vokaalse ebaühtlusega, raskem oli kohaneda "mängleva" Lille

eemaldumisega ülejäänud seltskonna oratooriumi esitamisele sobilikumast tõsi-rangusest.

Eesti Kontserdi aastalõpufestival "Sünnisõnad" algas 29. detsembril vähe kummalise installatsiooni "Tuleviku-ooperi" avamisega Estonia taga ja lõppes 1. jaanuaril 2000 Beethoveni IX sümfooniaga Estonia sees.

Pealinnale vaimset kvaliteeti lisada püüdvat festivali sisustasid ka kultuurimatik vanalinnas, merekontsert, filmi- ja live-muusikaprogrammid, balletiõhtu, arhitektuurinäitus jm.

Ettearvatult kujunes keskseks Suur oratooriumikontsert, kus meie heliloomingu kolme suurkuju – Pärdi, Tüüri ja Tormise teosed võtsid omal moel kokku sajandi helikunstilised saavutused. Kolmeosalise programmi mahtusid Pärdi Te Deum aastast 1984 ja Eestis esmakordselt kõlanud Psalm "Cantique des degrés", Tüüri oratoorium "Ante finem saeculi" ja Tormise värsket kantaat-kollaaž "Sünnisõnad". Esitajaiks kolm koori, ERSO ja solistid Susan Bullock (keda samaväärselt või koguni paremini võinuks asendada eesti(keelne) sopran), Teele Jõks, Mati Turi ja Uku Joller.

Pärdi vaikusest küllastunud palvemuusika puudutab sügavalt kuulaja religioosset hinge, kinkides rõõmu-, kõiksuse- ja turvatunnet. Tüür, kes kirjutas oma "sajandi lõpu eelse" teose valmis juba viisteist aastat tagasi, teatas aga V. Luige luule läbi, et "pole kedagi, kes usuks tõsiselt...". Tookord veel võõra võimuga heidelnud suurvormi sõnum on kahjuks praegugi aktuaalne. Lugegem "...Läänemere kaldal mured samad on kui terves laias ilmas... mage šlaager suul ja vidukile silmad", jne, jne, - kui prohvetlikud sõnad!

Ja millest laulab Tormis 2000. aasta künnisel? "Olla või mitte olla... mis on meist alles... tulge koju, hingekesed...". Oratoorium läbib ühtaegu eesti ajaloo ja Tormise vankumatult rahvapärandisse kiindunud loomingut, milleta ei kujutaks ettegi eesti muusikaloolist pilti.

Omapäraselt tugev psühhoakustiline elamus viidi kaasa "Metropolise projektilt", kus F. Langi 75 aasta eest loodud kinoajaloo gigantseimat ja kallimat tummfilmi – mis nägi ette 2000. a "tehnikakultust ja sotsiaalseid kataklüsmi" – saatis Frankfurti nüüdismuusikaansambel

(flööti, klaver, vokaal). Nende tummfilmide muusikaline interpreteerimine on pärvinud tähelepanu kogu maailmas – muuseas ka Eestis viimasel Jazzkaarel.

Festivali lõpetava kontserdi juhatasid sisse jupikesed siit-sealt: pisut Bachist, pisut Mozartist jne. Ning kui publik oli end kosutanud Hennessy konjakiga, asuti M. Kallasmaa väitel "ägeda teise poole" kallale.

Beethoveni Üheksas oli ehk tõesti liiga "äge" kuulata, mängida, laulda peale ränka uusaastaõöd, aga ära tehtud see sai. ERSO, segakoori Latvija ja soliste dirigeeris Arvo Volmer.

Varia

5. detsembril jätkas maestra Laine Leichter Estonia Talveaias oma juunikuist õpilasteparaadi – nagu ta ise väljendas – "kodumaistega". Kuna esinesid nii Muusikakeskkooli õpilased kui ka juba ammu õpingud seljataha jätunud, oli pilt õige kirju. Aga kõiki iseloomustas austus muusika vastu, mida L. Leichter on sisendanud oma õpilastesse nii visalt, et nad pole seda minetanud ka vanuigi.

Säravamaid muusikaelamusi pakkunud H.-D. Varema, L. Karin ja A. Tammesalu on meil muusikaelus juba olulised tegijad, kuid õige tihedalt nende kannul püsivad ka õppurid, eeskätt Riias end täiendav R. Seppel, kes demonstreeris pöörast virtuositeeti, aga ka O. Ott, M. Uus, A. Lend Muusikakeskkoolist.

Pealkirja all "Muusikaõpetaja tšellomängud juurtest õiteni" toimunud üritusel kommenteeris L. Leichter Eesti tšellokunsti Venemaa pinnases peituvaid juuri alates K. Davõdovist, kelle õpilase A. Verzbilovitši õpilasest R. Bööckest kujunes Tallinna Konservatooriumi esimene tšello-pedagoog – muide ka L. Leichterile endale. 17 numbrist koosneva kava oli maestra koostanud vaid vene muusikast. Põnevamaid avastusi pakkusid töllesama Verzbilovitši etüüd (O. Ott), Rostropovitši Humoresk (R. Seppel) ja Knaifeli sadadele tšellole mõeldud "Lohutaja" pisut väiksema ansambli esituses.

14. detsembril mängis Peep Lassmann Messiaeni "Lindude kataaloo" esimese osa vaheldumisi ehtsa linnulaulu ja F. Jüssi kommentaaridega.

Hortus Musicuselt kuuld 16.-17. saj. saksa advendiaja ja jõulumuusikat; Äratismuusikat maailmale – sel kontserdil salvestati telepilt Pärdi "Fratresist" BBC millenniumiprogrammi tarvis, ja aastalõpukontserti, kus esines Hortus Musicuse Akadeemiline orkester.

Sarja "Hüvastijätud" järjekordsel kontserdil esitas NYD Ensemble G. Bryarsi "Titanicu huku".

Heiki Mätlik tähistas Bachi juubeliaastat kahe lautomuusikaõhtuga.

Ines Rannap

VIIE SAMMUGA MINEVIKUST

TÄNAPÄEVA

Tallinna Filharmoonia projekt "Tee tänasesse" (oktoobrist detsembrini Raekojas) hõlmas viit kontserti. Esimesel pealkirjaga "**Hispaania legend**" (koos Torrese veinidega) pühendati hispaanialikkusele vaid üks ja kahjuks kahvatum pool. Heiki Mätlik on silmapaistev kitarrimuusika propagandist, tunneb põhjalikult selle pilli ajalugu ja kitarrile kirjutatud ning oskab kõigest kõitvalt rääkida. Nii löid tema kommentaarid sellelgi õhtul hea kontakti arvuka publikuga, kuid Carulli, Sori, de Falla, Rodrigo palade esituses nappis neisse kodeeritud temperament, mis korvaks ka primitiivsemalt kirjapandud loo väheütlebuse. Ent omaenda poolt avastatud ja seni veel ette kandmata J. Arcase (1832-1882) paladest Boleros ja Jota Aragonases tegutses Mätlik hoopis pühendunumalt. Muide – sel õhtul presenteeriti CD-d, millele kunstnik oli salvestanud kogu Arcase kitarriloomingu.

Weekend Guitar Trio pakutavat iseloomustas loomingu pingestatus, atraktiivsus ja värviküllus (sõltumata seintelet projitseeritud värvimustritest).

Kuigi muusikud vihjasid mõne pala ees konkreetsetele mõjutustele, ei avaldanud need kuulamisel suunavat jõudu, pigem segasid. Ainulaadse kitarritrio tehtud muusika on kuidagi väljaspool kõike tuttavat. Ansambli liikmed Robert Jürjendal, Tõnis Leemets ja Mart Soo väidavad end kujundavat oma muusikalise keele "klassikalisel ja Guitar Crafti meetoodika alusel, lisades stiile standard- ja acidjazz'ist vaba improvisatsiooni alternatiivse tantsumuusikani", aga saadud elamust "juurte avalikustamine" ei suurenda ega vähenda. Imponeerib ansamblistide improviseerimisvabadus lisamaks alustaja üksikutele helidele kihtkihtilt aina keerulisemaid helikombinatsioonide ja suurepärase vormitunnetuse, mis ehitab üles täiusliku terviku, lubamata võimutsema midagi ebaolulist (loe venivust).

Teise kontserdi "**Rändamine**" sisustas kaks liied-duod: **Monika Sutt & Heili Vaus** ja **Villu Valdmaa & Martti Raide**. Kõik neli on lõpetanud sel alal EMA magistratuuri, täiendanud end Taru Valjakka juures ja saanud rahvusvahelise Wagneri-tüingu stipendiumi.

Loomulikult alustati liied'i žanrile alusepanija Schubertiga, toodi mitu näidet Wolfi ja Straussi laululoomingu ning lõpetati esimene pool Webemiga. Taoline miniläbilõige anti ka eesti

Monika Sutt

kammerlaulust, jõudes teises pooles Saarest Mirjam Tallyni.

Vaheldumisi esinev nais- ja meespaar kõrvutas feminiinse ja maskuliinse suhte selle žanri põhiainetesse – armastusse, hingelisse kannatusse, looduslühirikasse. Valdmaa-Raide puhul oli suhe asjalikum, kohati karmivõitu, pigem kommenteeriv kui läbielav, Sutt-Vausil aga emotsionaalsem, vähem kontrollitud ja vahe- tum. Kui neid veel võrrelda, siis oli Valdmaa plussiks väga selge sõna (loe diktsioon) ja kammerlaulu funktsioone arvestav hoidumine fortissimost. Sutil aga märkimisväärne võime kontakteeruda publikuga ja oskus luua eredaid karaktereid (Wolfi "Haldja-laul", Tubina "Ingel lindudega"). "Paare" kuulates tekkis üitnõte: kas poleks "segapaarismäng" võimalusterohkem – mehise vokaali pehmendaks naiselik saatepartii, liigseid "dünaamilisi emotsioone" talitseks ratsionaalsem partner jne.

Kontserdi puändina käsitati Tally T. Önnepalu tekstidele loodud tsükli "Närbumatu lumi" (kõigi teiste laulude puhul läks kavaleht luuletajast diskreetselt mööda, kuigi näiteks oleks väga tahtnud teada, kes on E. Mägi omapärase laulu "Musik" saksakeelse teksti autor).

Raekoja "lava" täitvate löökpillide, mikrofonide ja juhtmeteräga keskel esitasid loo M. Sutt, V. Valdmaa, M. Raide, V. Krigul (löökpillid) ja autor elektroonikapuldis.

Tally on fantaasiarikas ja julge noor helilooja, kelle katsetused elektronmuusika vallas on tähelepanuäratavad. Seekord oli ta kuhjanud kokku tavalisi

ja tavatuid helitekitajaid, pannud Raide näpitema klaverit seestpoolt ja lauljaid tegema kummalisi häälitusi. Asja tegi veelgi põnevamaks muusikaga hästi sobiv valgusmäng. Kahju vaid, et pahatihti "kadus" väärtuslik tekst.

Kolmandal kontserdil jäi arusaamatuks pealkiri "**Arlekiin**". Arusaamatusi oli rohkemgi – veel samal päeval kutsus Eesti Päevaleht kuulama H. Tulve uudisteost "Passage secret", kuid see viimasel hetkel valminud, autori arvates "lihtne aistinguline teos kahele klarnetile" ei saavutanud kahe päevaga lavaküpsust ja jäi ette kandmata.

"Pettusest" hoolimata võis kontserti ainult kiita, sest klarnetist Toomas Vavilov – hülgav virtuoos ja tark muusik – pakub naudingut nii Rossini ja Mendelssohni kergemeelsetes tulevärkides (viimase duetti täiendas muide V. Sakkose süüdatud tõeline tulevärk!), emotsionaalselt pingestatud, sisult keerulises Brahmsi Sonaadis, Debussy õhulist tehnikat ja kujunduspeenust nõudvas "Rapsoodias" kui ka A. Laporte'i modernses, erilisi mänguvõtteid (kahehäälsus!) rakendavas "Pegelduses". Oma taotluste elluviimisel leidis Vavilov head tuge Nataly Sakkoselt.

Kava jazzmuusikale pühendatud poole täitnud duodest (Meelis Vind – Ants Laig ja Raivo Tafenu – Meelis Vind) pakkus suurema elamuse viimase tõeliselt vaba, ülimalt meisterlik, koloriitne ja tundeaval improvisatsioon. Lõpuks ometi sobis "kurikuulus" (enamasti häiriv) värvimäng nagu rusikas silmaauku, uidades koos muusikutega ringiratast mööda saali.

Neljandal kontserdil viis **Rein Rannap** Blues Bolsi leegi valguses kuulaja nüüdisaja dissoneerivatest kõladest läbi muusikaajaloo selginenud, jõulumeeleolulisse Pärdi ja Bachi muusikasse.

Viimasel õhtul joodi hõõgveini ja nautiti **vaskpilliansambli ja Hedvig Hansoni** esituses pidulikku barokkmuusikat ning jõululaule.

Ines Rannap

KUIDAS ME LÕBUTSESIME

ALGUS 1999 AASTA AUGUSTI- JA DETSEMBRINUMBRIS

Horoskoop

Ülipopulaarseks saatesarjaks kujunes aastail 1968-1969 ja 1971-1972 muusikavõistlus Horoskoop. Igas saates oli kuulajate kirjade põhjal pingeritta seatud viis laulu, alati kuuldi kahte uut laulu ja meenutati põgusalt kahte väljalangenut. Hilisemas Horoskoobis kujunes süsteem teistsuguseks.

Kõiki ettekantavaid lugusid arranžeeris heliloojana tuntud TV ansambli juht ja pianist-multiinstrumentalist Kustas Kikerpuu. Võimalik, et kaasarranžeerijaks võis mõne loo puhul olla saksofonist Tiit Varts. Kõige kuumemad nimed olid esimeses Horoskoobis Uno Loop ja tollal 27aastane Helgi Sallo. Oma esialgse populaarsuse pälvivad seal Toomas Jõesaar ("Mul meeles veel") ja Heidy Tamme ("Meie kaks").

Domineerisid välismaa lood, mida pandi pahaks. Populaarsed olid ka mitmed Eesti laulud, nagu Valter Ojakäärü "Sõit pilvelaeval", Arne Oidi "Igavene teema", mida laulis Kalmer Tennosaar jt. Kuuekümnendate lõpus mängisid Horoskoobi saateansambel Tiit Varts - saksofon, klarnet, suupill, Tõnu Sal-Saller - saksofon, klarnet, fagott, Tõnis Kõrvits - kitarr, Elmo Lööve - basskitarr, Eino Tandre - löökriistad, Peeter Peetsalu - löökpillid, Kalju Terasmaa - vibrafon. Mõnes laulus oli kuulda keelpille või trompetit.

Emil Laansoo ansambel

Asendamatu rolli (Emil Laansoo sõnul "hädatööd") etendas pikemat aega 1954. aastal tegevust alustanud Emil

Emil Laansoo ansambel

Laansoo ansambel. Tänapäeval on raske ette kujutada, et estraadiansamblesse olid koondatud mitmed sümfoonia-orkestri liikmed ja kontsertmeisterid: Aleksis Avasalu - kontrabass, Alfred Sikk - klarnet, Samuel Saulus - flööt, Kalju Terasmaa - vibrafon, löökpillid, ja Emil Laansoo ise - kitarr ja viiul. Pikemaajaliselt lõi kaasa helilooja-akordionist Arne Oit, trummide taga oli staažikas kibe käsi ja ühtlasi naljamees Elmar Kruus. Püsivam pianist oli Peeter Saul. Emil Laansoo ansambli taustal pääsesid löögile Heli Läätts, Kalmer Tennosaar, Anu Anton, Tiiu Varik jt.

Bigbändid

Bigbändide osas on raske mööda vaadata 1945. aastal loodud orkestrist Mickeys ja Horre Zeigeri orkestrist, mis alustas tööd aastal 1954. Mõlemad bigbändid on senijani vastu pidanud. Orkestrit Mickeys (vahepeal kandis see nime Rütmi) juhatasid vaheldumisi helilooja Felix Mandre ja jazzsaksofonist-arranžeerija Ants Meristo. Selle orkestri saatel on lavalt alla hüüdnud Els Uusväli (hiljem Himma), Rein Tuus, Rein Sillamaa jt. Kitarrimängis seal hilisem laulusolist Uno Loop. Mäletan Rütmi kontserte, kus estraadilaulude kõrval ("Põgene, vaba laps", "Ma olen naine, kes ei armu") mängiti instrumentaalseid jazzilugusid. Staažikamaid mängumehi oli seal kõrgete nootide spetsialist-trompetist Vello Jõesaar.

Horre Zeigeri bigbänd, mis mängis kuuekümnendail sageli lauluväljaku lähedal olevas kohvikus Romantik, on hoidnud pikemaajaliselt jazzilikku suunda. Kõlanud on ka estraadilood. Solistidest on selle koosseisuga kaasa teinud Helgi Sallo, Juta Truusa, Juta Kareda, Ivo Ruus, Artur Rinne jt. Orkestri omapära on rõhutanud minu arust särav trompetist Jaan Rajala, klarnetist Ants Määr jt.

Asendamatu osa etendas Riikliku Filharmoonia estraadiorkester, mis kandis hiljem nime Vana Toomas. Püsivamad solistid olid seal Rein Tuus, Anu Anton, Hans Kärvet, Vladimir Sapožnin, Richard Mölder, Uno Loop jt. Dirigentidena löid erinevail aastail seal kaasa Vladimir Sapožnin, trompetist Richard Mölder, Felix Mandre, Peeter Saul jt.

1944. aastal tegutsema hakanud orkester kahanes hiljem "rootsi

koosseisuks" (4-6 puhkpilli ja rütmigrupp), lõpetades oma tegevuse aastal 1977. Kui Mickeys ja Horre Zeigeri orkester alustasid "rootsikatena", siis viie toru koosseisuna püsis viiekümnendail sündinud Aare Rütli orkester veel mitu aastakümnet. Solistidena löid seal kaasa Aino Lõhmus-Balina, Anu Anton, Marika Eensalu, Merle Ilus jt. Trummipulki on Aare Rütli orkestris hoidnud oma käes Eri Klas ja Boris Lehtlaan.

Kõige võimatum oleks möödunud aastakümnete levimuusikaelu ette kujutada ilma Eesti Raadio estraadiorkestrita. Kuigi mitmete keelpillidega estraadiorkestrit on peetud liiga kalliks lõbuks, on paljudel muusikameestel selle kollektiivi hääbumisest tõsiselt kahju. Pealegi pidavat säärase orkestri organiseerimine ja kõlamapanemine olema väga pikaajaline protsess. Hiljem estraadisümfooniaorkestriks pretendeeriv koosseis siiski kahanes. Küll lubati orkestrist luua projektorkester (pisut tobe väljend), aga asi ei pidavat toimima. Raske on nimetada, kes tuntud solistidest selle koosseisuga kaasa ei ole lõnud.

Vladimir Sapožnin

1944. aastal loodud orkestris olid pärast Eduard Kurdi, Vladimir Sapožnini ja Leo Tautsi aega kõige pikemaajalisteks dirigentideks Rostislav Merkulov ja Peeter Saul. Hiljem on dirigentidena kaasa lõõnud Paul Mägi, Tõnis Kõrvits, Kustas Kikerpuu jt. (lõpp)

ANDRES KLEMET

Materjali hankimise eest tänan Vello Markenit, Avo Joalat ja Ahto Veernet

MÄLESTADES OFELIA TUISKU

(ALGUS EELMISES NUMBRIS)

Samal ajal ühines tal avangardism omapärase demokratismiga: ta arvas, et põhimõtteliselt võib iga inimene aru saada mistahes muusikalisest keelest - ta peab olema ainult ette valmistatud. Tema raamat "Muusikaajalugu kesk-koolile", mille ta kirjutas 1971. aastal koos Imbi Kulliga ja mis jäi tema kõige populaarsemaks raamatuks (seda anti välja korduvalt), oli kirjutatud sisemise veendumusega.

Peale kõige oli Ofelia Tuisk hiilgav polemist, kelle stiili värvikus oli nii tugev, et jõudis isegi teatmikku⁴. Ta väljendas end ühevõrra vabalt eesti ja vene keeles, kirjalikult ja suuliselt. Kõik need jooned pluss sidemed Moskvas, mis jäid tal konservatooriumi ajast, panid tema muusikalise elu keskmesse Eestis, kui siin algas aktiivse uuendamise periood.

II

1950. aastate lõpus - 1960. aastate alguses avaldas Tuisk eesti ajakirjanduses palju artikleid, kus ta analüüsis Tambergi, Mäe, Tormise, Räätsa, Pärdi ja teiste tol ajal noorte heliloojate teoseid. Ta tutvustas neid ka üleliidulisele lugejale ajakirja Sovetskaja muzõka kaudu⁵ ja isegi avaldab Moskvas kaks venekeelset raamatut - Tormisest ja Tambergist.⁶

Nendes artiklites ja raamatutes andis ta hinnangu selle perioodi tähtsamatele teostele ja analüüsis neid. Tamberg oli alati tema lemmik-heliloojaks, ka isiklikult suhtus Tuisk temasse väga soojalt ja pidas lugu tema arvamustest. Neid Tambergi teoseid, mida muusikateadlane eriti armastas, tundis ta peast. Tuisk kirjutas sellest heliloojast: "Tambergi muusika paistab välja mõtlemise tõelise sümfoonilisusega. [...] Tamberg [...] on kõigepealt väga emotsionaalne; ta on suuteline avastama tunnete ja hingeliigutuste varjundeid. [...] Tambergi teostes [...] domineerib laulvus, haruldane eesti muusikas meloodilise hingamise laius ja avarus."⁷ Tambergi teoste analüüsid on Tuisul väga huvitavad; ta avastab helilooja muusikakeele tähtsaid omadusi, isegi sel juhul, kui ta leiab seal puudusi. Tema arvates peegeldus Tambergi teostes alates *Concerto grosso* 'st elutunnetamise uus kvaliteet.

Ainukene joon, kus Tuisul ei olnud õigust Tambergi muusika suhtes, oli selle rahvuslik iseloom. Moskva muusikateadusliku koolkonna esindajana oli Tuisk harjunud siduma rahvuslikkust folklooriga, nagu on kombeks vene muusikas. Ta tajus Tambergi teoste rahvuslikku koloriiti, kuid ei osanud seda selgitada, sest nende intervallika, meloodia jooned jne erinesid rahvalaulust põhimõtteliselt. Georgi Sviridov, kes üldse tundis

rahvuslikkust muusikas väga teravalt, leidis veel *Concerto grosso* ajal, et Tambergi muusika rahvuslik koloriit on seotud eesti linnade gootika arhitektuuriga⁸. Niisugused vaated olid Tuisule võõrad. Sellepärast leidis ta Tambergil vene mõjutusi seal, kus neid ei olnud, või loobus arutlusest, väites, et rahvuslikkuse teema on liiga keeruline, et selle kohta puuduvad teaduslikud andmed jne.

Teine oli O. Tuisu suhtumine Jaan Räätsa muusikasse. Loomingulise tee alguses peeti Räätsa eksperimentaalseks heliloojaks; tema teoste esiettekanded läksid läbi skandaalidega, neid kritiseeriti ajakirjanduses ja mõnikord isegi keelati. Tuisk pidas oma kohuseks kaitsta Räätsa eksperimente, sageli vastuolus Heliloojate Liidu ametliku arvamusega. Räätsa varaste sümfooniate ja sonaatide ebastandardised tsükliid sonaatallegrota või sonaatallegroga viimases osas meeldisid talle väga; tema rütmides nägi Tuisk Corelli ja Bachi traditsiooni jätku. Artikli "Novõi tšelovek - novõje obrazõ - novõje zvutšanija" keskmes on Räätsa Kolmas sümfoonia, artikli "Intonatsioonist ja intonatsiooni kaas-aegsusest" Neljas. Tuisk analüüsis neid väga põhjalikult; ta leidis argumente nende kasuks, lähtudes nii struktuurist kui ka ametlikust ideoloogiast ja kriipsutas igat moodi alla nende uudsust.

Vaevalt andis keegi teine nii head noore Räätsa muusika "portreed" nagu Tuisk. Ta kirjutas: "Eesti heliloojate keskel [...] paistab J. Rääts välja mõtlemise instrumentaalse iseloomuga, rõhutatud intellektuaalsusega. Tema sümfooniate aeglased osad võetakse vastu kord kireliku dramaatilise kutsena, kord ekspressiivse "agitatatsioonilise" avaldusena. Räätsa muusikas valitseb pingeline, mõnikord väga väljendusrikas "kõne". Ta ei laula, ta räägib või isegi peab kõnet. Rääts väldib tavaliselt selgeid struktuurseid

skeeme, ja sellega võib seletada tema muusika lakoonilisust. Vaba areng domineerib; selle käigus toimub paindlik, vahel rahutu tunnetevarjundite vahetus. Räätsa teoste kiired osad on väga dünaamilised; suurt rolli mängib siin ostinaatsus ja motoorsus. Rütm esineb siin tugeva jõulise alge kandjana; siin kinnistuvad vaimu erksus, energia, julge, terav huumor. Sellele muusikale on võõrad tundelised, kalduvus unistamisele, "ilutsemine", lihtsameelsus. Tema muusika kujundid on tihedalt seotud linnaeluga, selle jaoks tüüpilise dünaamika ja rütmiga, närvilise, intensiivse pulsiga; ei ole isegi jälgi sellest rahulikult vaatlevast, "talupoeglikust" maailmatajumisest, mis iseloomustas eesti muusikat minevikus."⁹

Samal ajal ei saanud Tuisk absoluutselt aru Räätsa mängulisest sümfonismist ja see oli ka tema Moskva kasvatuse järelduseks (teatavasti absolutiseeris Assafjev elu viimastel aastatel dramaatilise sümfonismi osa, mille tugevamateks esindajateks pidas ta Beethovenit ja Tšaikovskit). Kõikidele kiitvatele sõnadele vaatamata märgib Tuisk Räätsa "oskamatum mõtet arendada, professionaalsete kogemuste puudumist"¹⁰. Ta ei mõistnud, et kõik need ebastandardised vormid sonaatallegrota (või sonaatallegroga perifeerias) on Räätsale vajalikud otsese konflikti vältimiseks ja ootas temalt midagi sarnast Pärdi muusikaga - seda enam, et neid heliloojaid nende karjääri alguses sageli lähendati kui intellektuaale ja Elleri õpilasi (Tuisk leidis nende teostes ka ühiseid struktuurseid jooni).

Oma elu lõpul eitas aga Tuisk mõnikord üldse oma novaatorlust kaotava Räätsa meisterlikkust, eriti võrreldes tema sümfooniatid Pärdi või Tubina omadega. See tekitas nende vahel pideva konflikti.

(Järgneb)

Mark Rais

¹ Ob intonatsionnom ja obraznom soderzaniia muzõki (1965, käsikiri).

² Muusikalisi lehekülgi, Tallinn, "Eesti Raamat", 1965.

³ Muusikalisi lehekülgi II, Tallinn, "Eesti Raamat", 1979.

⁴ Vt Eesti muusikute biograafilise leksikoni, Tallinn, 1990, lk 268.

⁵ Artiklid "Zametki ob estonskoi muzõke" (Sovetskaja Muzõka, edaspidi SM 1956, nr 7) ja "Novõi tšelovek - novõje obrazõ - novõje zvutšanija" (SM 1959, nr 10).

⁶ Veljo Tormis, M., "Sovetski kompozitor", 1958 ja Eino Tamberg, M., "Sovetski kompozitor", 1961.

⁷ SM 1959, nr 10, lk 42-43.

⁸ T. Sviridov, "Molodõje silõ estonskoi muzõki". SM 1957, nr 10, lk 43.

⁹ SM 1959, nr 10, lk 43-44.

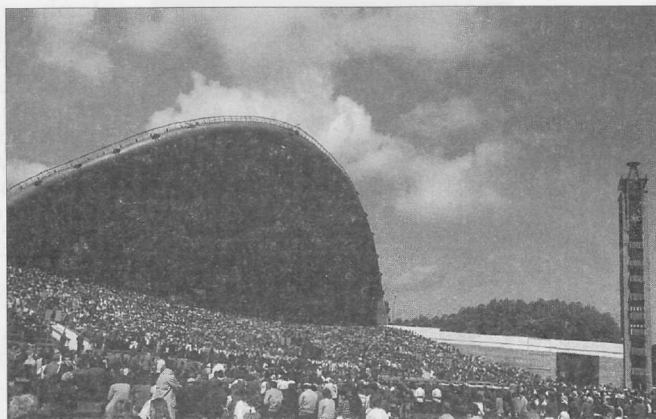
¹⁰ Samas, lk 44-45.

KAS LAULUPEO HELIVÕIMENDUS JA EKRAANID OLID LIIALDUS?

XXIII üldlaulupeo eel ja ajal, veidi veel pärast, tekitas vastakaid seisukohti helivõimendus ning suurte ekraanide (videoseinte) kasutamine. Kuigi tulemus oli veenvalt positiivne, pole järelselgitus ilmselt liiast.

Eriliselt üllatasid väitjad, et laulupeol pole helivõimendust kasutatud ja seda ei tohikski teha. Nii kinnitas ka üks tuntud koorijuht, kelle kooridki laulupeol laulnud. Väljakul, kus lauljaid lahutab kaugeimast kuulajate

reast 200 meetrit, pole naturaalse heli ühtlane kuuldavus füüsikaseaduste kohaselt võimalik. Heli tugevuse kahanemine selle allikast kaugenedes allub küll füüsikaseadustele, ent arvestada tuleb ka teisi tegureid. 40-50 aastat tagasi elasime põhiliselt naturaalsete helide keskkonnas. Koduraadio väljundvõimsus oli väike, monoheli kvaliteet üsna kesine jne. Viimased aastakümned on aga kaasa toonud helilise keskkonna radikaalse muutumise. Rock-kontserdil, diskol materdatakse kuulajat ülivõimsa heliga. Kodudes on muusikakeskused, autodes stereosüsteemid jne. Ühelt poolt ollakse harjunud tugeva kuid samas väga kvaliteetse heliga. Lauluväljaku keskosas või vaateala kaugemas piirkonnas kostev naturaalne heli ei kannata selles mõttes kriitikat. Teiselt poolt, kuuleb tänapäevases helikeskkonnas kasvanud inimene vaikselt helisid halvemini. Kui arutlesime sel teemal Berliini helifirma juhi Berthold Theeliga, kes juhtis laulupeo helindamist, kinnitas ta, et asjad on tõesti nii ja nentis humoorikalt, et kuni võimalik, teenib elatist helivõimendusega, hiljem lülitub ümber kuuldeaparaatide müügile.

Helivõimendust on laulupidudel kasutatud aastakümneid. Teadustamine ja suhtlemine kooridega poleks võimenduseta üldse mõeldav. Suur puhkpilliorkester kostaks ka üle kogu väljaku, kuid isegi ühendkoor jääks nõrgaks, rääkimata väiksema lauljate arvuga kooriliigist. Kooride võimendamisel oli printsipiibiks diskreetsus. Naturaalne kõla pidi domineerima, võimendus seda toetama. Laulupidude helivõimendus oli pikka aega seotud Hans Brümmeli nimega. Tema teadmisi ja kogemusi aga kammitses tehniliste vahendite nappus.

XXIII üldlaulupeo ideekavandi autorid, suur grupp muusikaakadeemia

õppejõude, esitasid kategoorilise nõude, et laulupeol oleks korralik helivõimendus ning videoekraanid. Mõlema nõudmise tingis peo eripära – suure sümfooniaorkestri ning valikkoori rakendamine ja vokaalsümfooniliste teoste esitamine. Küsimus oli ka teise päeva, niiõelda traditsioonilises kontserdis. Sest, nagu eelpool juba öeldud, ei rahuldanud eelmistel laulupidudel väljakule kostva heli kvaliteet kedagi. Alati on esinejaid häirinud publiku intensiivne edasitagasi rändamine. On isegi nõutud kaubanduse kaotamist, et poleks “saalist” lahkumise põhjust. Seekord oli sagimist tunduvalt vähem tänu heale helile ja kooride vaheldumise ajal mitmesugustele vahepaladele nii helis kui pildis.

Helivõimendust teostava firma leidmine polnud kerge ülesanne. Eeldasime, et see peab omama süva-muusika võimendamise kogemusi ning olema võimeline tulema toime tavatult suurte kooride (kuni 18 000 lauljat ühendkooris) võimendamisega. Arvestada tuli ka tõsiasja, et Tallinna laululava on oma olemuselt ruutpõlv – lava ja selle katuse iga ruutoll on kutsutud helisid peegeldama-suunama. Sellises keskkonnas on hea kõlapildi kujundamine eriti keerukas.

Kuulutasime ajalehes, et ootame helivõimendusega tegelevatelt firmadelt pakkumisi, kes võtaks endale peo helindamise ülesande. Kohalikud firmad hindasid oma potentsiaali realistlikult ega pretendeerinud. Saime pakkumise ühelt Saksamaa firmalt. Palusime abi ka professor Folfgang Ahnertilt (tuntud Berliini akustika-spetsialist, kellega Eesti projektierijatel on tihedad töised sidemed). Ahnert tegi ettepaneku kasutada firma *bbs Berliner Beschallung & Studio GmbH* teenust. *bbs* omab 35-aastast kogemust. Koostöö esimesel etapil kujundati spetsiaalse

arvutiprogrammi abil, kasutades ka lauluväljaku projektdokumentatsiooni ja suurt hulka spetsiaalseid fotosid, lauluväljaku akustiline mudel. Selle baasil määrati kindlaks helitehniliste vahendite paigutus ning tehti vajalikud mõõtmised. Tallinnas toimunud esitlusel demonstreeris firma graafiliste kujutiste abil kõlapilti väljaku igas sektoris. Jäi üle oodata, milliseks kujuneb tegelik pilt. Tulemus vastas oodatule.

Erilise mulje jättis sakslaste meeskonnatöö. Kasutati kahte režiikeskust. Üks oli keset väljakut, teine laululaval. 10 meest olid korraga ametis ning töötasid lausa filigraanse täpsusega. Meiepoolseid soovet vastati igati.

Olen kuulnud arvamusi, et heli oli liiga vali. Tõsi, A-sektori päris esimestes ridades oli tõesti kõlarite läheduse tõttu nivoo kõrge. Samas on ka väidetud, et heli pidanuks olema veel võimsam. Ilmselt on neis küsimustes määravad ka individuaalsed iseärasused. Laulupeo teisel päeval oli mäletatavasti väga tugev tuul, mis kohati võis kõlapilti oluliselt mõjutada. Tagasiteed ei ole. Ka edaspidi peame laulupeol tagama kuulajale hea heli.

Ekraanide suhtes valitses eelnev skeptitsism, mida on mõista üsna raske. ETV saates Pikk küsis minult Karmel Eikner traagiliselt toonil: “Milleks ekraanid, meie ju toodame pilti?” Televisiooniinimeste suhtumist seletab laulupeo nägemine läbi oma prisma. Nende jaoks on laulupidu eelkõige telelavastus. Meie jaoks aga on laulupidu tuhandete esinejate ning kümnete tuhandete vaatajate vahetu suhe ning primaarne see, mida kuuleb pealtvaataja lauluväljakul.

Tagantjärele mõeldes on üsna raske ette kujutada, milliseks kujunenuks 1. kontsert ilma ekraanita. Me poleks näinud soliste, dirigentide ilmet. Kasutasime kahte ekraani (kumbki 24 ruutmeetrit). Hea oli, et kahte, sest esimese kontserdi ajal ütles üks üles. On kujunenud seisukoht, et edaspidi piisaks ühest ekraanist, ent see peaks olema suurem. Ekraan on laulupeol vajalik, ent kas see osutub ka rahalises mõttes võimalikuks, on iseküsimus. Kõik oleneb ka konkreetsest kavast ja sellset, kui võrd on ekraan vältimatu.

Ilmar Moss,

Eesti Laulu- ja Tantsupeo Sihtasutuse juhataja

Laulupidu

ROHKEM RÕÖMU, VÄHEM TÜHJA TÖÖD!

Meid, eestlasi, on laulurahvaks nimetatud eelkõige meie maailmas ainulaadsete mastaaptidega laulupidudele mõeldes. Pole ju mujal nähtud selliseid hiigelkoore, kes pealegi nii üllatavalt hästi kokku laulavad. Ent peale massilisuse on meie kooridel ka hulgaliselt tippsaavutusi. Kuigi vastavat uurimust pole seni keegi ette võtnud, on põhjust arvata, et eesti rahvas peaks juba ammu olema Guinnessi rekordide raamatus rahvusvaheliste koorikonkursi-võitude poolest ühe elaniku kohta! Ja seda üsna konkurentsituult, sest meie rahvaarv on ju nii väike, võite aga uskumatult palju. See näitab meie tippkoorijuhide suurt töövõimet ja kõrget taset. Nad on suured maksimalistid ja peavadki olema, sest ilma selleta nii kõrgeid tulemusi ei saavutaks. Selliste tippsaavutuste taustal tunduvad mõnevõrra loogilisedki aeg-ajalt ka ajakirjandusse jõudvad mõtteavaldused: kas laulupidude aeg ei hakka ümber saama? On ju nende kunstiline tase tippkooride omast õige kaugel ja erilist arengut pole märgata ega ka oodata.

Kuidas mõõta laulupidusid?

Agas kas laulupidude tähtsus on üldse mõistlik mõõta kunstilist taset esiplaanile seades? On ju see traditsioon juba 130 aastat kujundanud eesti rahvas ja harinud ta hinge. Ilma koorilaulu ja laulupidudeta oleks meie rahvas praegu kahtlemata teistsugune ja kindlasti mitte parem. Tugev on olnud nende mõju ka poliitikale ja rahvusliku iseteadvuse arengule. Kas ka mitte meie veretu "laulva revolutsiooni" sündmuste kulgu ei mõjutanud otsustavalt rahva laulupeoliku kultuur ja distsiplineeritus, kui näiteks internatsidele ja nende poolehoidjatele avati tee läbi inimühendi Toompealt lahkumiseks ilma kokkupõrgeteta, mida vastaspool provotseeris ju nii innukalt?

Agas koorilaulu ja laulupidude roll meie praeguses keerukas ajas, kus paraku paljudel kipub muresid sageli olema rohkem kui rõõme? Kui paljudele just aastates inimestele on laulurõõm see kõige olulisem palsam, mis kosutab hinge ja annab uut elujõudu? Agas mitte iga laul ei rõõmusta südant - see laul peab olema suupärane ja hingele hea!

Olulise osa meie laulupeokoorist moodustavad väikelinnade ja asulate mõnekümne lauljaga koorid. Neist enamiku tegevuse põhiliseks motivatsiooniks on just üldlaulupeod ja maakondlikud laulupäevad, millele lisaks korraldatakse ühiskontserte teiste kollektiividega. Iseseisvaks täiemõduliseks kontserdiksi ei jätku ju kaugeltki kõigil jõudu. Neil üritustel domineerib seesama laulupeoliku repertuaar, sest mitut kava õppida lihtsalt ei jõuta. Ei lähe see lauluõppimine nii kergesti, kui noodist peale sõnade lugemise eriti rohkem abi pole ja toetuda saab ainult mälule! Ent nii see töö ju põhiliselt käibki. Väikekoore tegutseb ka meie suuremates linnades - koorid on viimasel

aastakümnelil muutunud üldse väiksemaks. Maa-piirkondades tekitavad lisaraskusi suured vahemaad, kallid bussisõit jne. Kõige selle taustal saab selgeks, kui vastutusrikas on laulude valik laulupeo kavva! Iga laul peaks olema mitmekülgsest kasutatav, et oleks välistatud raske ja tühja töö tegemise tunne. Mitmete palju tööd nõudvate laulude õppimine vaid ühekordseks, laulupeol esitamiseks on küll täiesti kurjast!

Inimlikult mõistev, kuid...

Meie laulupidude üldjuhtideks ja seega põhilisteks laulude valijateks on eranditult teenekad tippkooride dirigendid, sest nad on kahtlemata teistest võimekamad ja autoriteetsemad. Ümber kehastudes laulupeodirigentideks on neil ilmselt raske ohjes hoida oma harjumuspärasest maksimalismi ja tunnetada suurt erinevust nende oma kooride ja laulupeo reaktoride võimete ja võimaluste vahel. See on inimlikult nii mõistev, kuid kahjuks ei aita põrmugi asjaosalisi. Viimasel juubelilaulupeol torkas problemaatiliseks silma naiskooride kava, kus minu jaoks paraja ehmatusena polnud ühe tüüpilise väikese naiskoori jaoks uutena õpetatavate seas ühtegi laulu, mida ta ka oma kavas suudaks ja tahaks laulda! Naislauluseltsi hiljutisel aastapäevakoosolekul küll meenutati lahket lubadust mõnda ülejõukäivat laulu mitte kaasa laulda. Kui aga sellisest niigi napivõitu kavast (4 kooriteost) mõne ajal veel pausi pidada, mis tunne hinge siis jääb näiteks Eestimaa teisest otsast kohalesõitnud lauljatele ja kuidas on ikka sellesama laulurõõmuga? On ju neid inimesi pealinnas toonud just laulutahe ja vajadus tunda end laulupeo hiigelkoori võrdväärsete liikmetena. Kui aga mitmele liigraskele laulule õieti pihta ei saa või mõnda koguni üldse kaasa laulda ei õnnestu, jääb oodatud ülev tunne saavutamata ja sellest on tuline kahju! Arvan, et tulevikku vaadates peaks seekordne naiskooride kava olema hoiatavaks eeskujuks. Niisugune suure hulga kooride huvide vastane repertuaari-poliitika on kogu traditsioonile ohtlik.

Omaette probleemiks on

ühendkoorilaulud.

Kuna nendeks on segakoorilaulud, valitseb seda kooriliiki soosiv ja teisi kooriliike samavõrra ahistav olukord. Kui segakooridel läheb kogu töö asja eest, siis nais- ja meeshälte partiide lauljad ju oma töövilja seega ise koorina kasutada ei saa. Nende jaoks on see jällegi suur hulk tühja tööd. Peale selle on naiskooride II sopranile sageli piinavalt kõrge segakoori soprani partii, meeskoori II tenorile kohati kõrge segakoori tenori partii. Naiskooride puhul pole sellisel asjakorraldusel mingit õigustust, kuna neile oleks ju võimalik pea kõikidest ühendkoorilauludest (mõne vähese erandiga) teha naiskooriseaded, mis teistega laitmatult kokku kõlaksid samas helistikus ka ühendkooris. Eeskujuliku näitena tooksin P. Sarapiku "Ta lendab

mesipuu poole" U. Sisaski naiskooriseades, mis pakub jätkuvalt kena laulurõõmu naiskooridele üle kogu maa. Siin peitub ka tõsiselt arvestatav võimalus täiendada naiskooride suhtelisel tagasihoidlikumat repertuaariportfelli väärtuslike kooriteostega. Kahjuks on see töö seni põhiliselt tegemata, kuigi tegijaid leiduks. Samaväärsed pole kahjuks meeskooride võimalused, kuid küllap saaks nendegi tühja töö koormust samal viisil vähendada.

Kallid üldjuhid!

Tulge laulude valikul lauljatele vajadusel mõni sammuke vastu, kontrollides valiku õigsust laiemas ringis. Teile professionaalset huvi pakkuvaid ja teie tublide kooride täisvõimeid avavaid värske helikeelega kooriteoseid naudime rõõmuga meie kontserdisaalide lava-laudadelt ja CDdelt. Laulupidu aga on rahvapidu, kus puhtmuusikalise kõrvaltõuse samavõrra või veel enamgi esile rahvakultuuriline külg. Ärge seadke repertuaarilatti nii kõrgele, et "sportliku saavutuse arvel" läheb osa laulurõõmu kaotsi! Ka on meie kooride keskmine tase piisavalt hea, lubamaks kavva võtta kõigile meeldivaid ja head õnnestumist töötavaid kooriteoseid, ilma seejuures kellegi töö- ja peotuju rikkumata. Vaevalt, et tippkooridelgi on midagi laulupeol veidi lihtsamate ja suupärasemate laulude esitamise vastu - neil ju küllalt tegemist oma mitmete kontserdikavade ja suurvormidega.

Seejuures pole keerukamate kooriteoste esitamine laulupeol välistatud. Selleks pakuvad minu meelest häid võimalusi äsjasel peol esmakordselt ellukutsutud valikkoorid. Võiks kaaluda nõudlikumate laulude ettekandmist I päeval nende poolt kas orkestriga teoste ees või vahel. Ka seekordsel peol oleks ehk näiteks hoopis rohkem rahuldand E. Mägi "Neiulaulude" esitus valiknaiskooride ja sümfooniaorkestrite poolt nii kuulajaid, esitajaid kui auväärset autorit. Tahaks väida loota, et sümfooniaorkestreid kasutatakse ka järgmistel laulupidudel. See lisaks peole kaalukust ja lubaks kuulajail nautida teoseid, mida muidu kuuleb harva. Ka lauljatele on see kindlasti suur elamus. Seekordses kavas jäid mõned teosed laiale publikule siiski liiga raskelthaaratavaiks.

Agas selles, et laulupidudel on ka tulevikus meie kultuurielus väga tähtis koht, pole viimasel peol kogetu taustal võimalik kahelda. Arvestades meie koolinoorte laulupidude hoo ja edukusega on olemas ka tugev taimelava. Vana hea Karl August Hermann väidab ühes oma laulutekstis, et laul teeb rinna rõõmsaks - seda rõõmu vajab meie väike, aga tubli rahvas praegusel ajal kohe hädasti! Katsugem oma toredaid ja uhkeid laulupidusid nii korraldada, et **rõõmu jaguks kõigile võimalikult rohkem** juba ettevalmistuse käigus, rääkimata peost endast. Et hing heliseks ja kogetud ülev ühtekuuluvustunne ei jätkaks meid ka vahepealsetel aastatel, paisudes uue peo ootuses!

Aarne Männik

LAUPÄEVAHOMMIKUTI NIGULISTES

Rõõm tõdeda, et detsembrikuu kontserdid olid publikurohkemad kui kunagi varem – ja teenitult. Lõpuks on Niguliste kontserdisari ju ainus regulaarne koorimuusika kuulamise võimalus Tallinnas. Pealegi esineb siin meie kooride paremik.

4. detsembril esitas **segakoor Kaleva** Tiina Sooba juhatusel ja solistide (Kai Parmas, Malle Pöder, Keiti Kabonen, Risto Ruuth, Viktor Kabonen) abiga C. Saint-Saënsi Jõuluoratooriumi. Vaevalt on jõule, kui seda teost Tallinnas korduvalt ei esitata – tänu tema suhtelisele lihtsusele ja heakõlalisusele.

Kaleva jaoks oli Saint-Saënsi teos ilmselt paras pähkel, millega tänu koori suurusele ja vokaalsele kandvusele kenasti toime tuldi. Klaverisaate kasutamine on muidugi paratamatult probleemne – kõlapilt saab orkestrist tunduvalt vaesem ning koori forte ajal pole klaverit lihtsalt kuulda. Hea leid oli kandle kaasamine saatesse.

Mõnes osas (“Quare...”, “Gloria Patri”) tulnuks nobedam tempo koorile ilmselt kasuks. Polüfoonia puhul tasuks silmas pidada, et kogu aeg kõvasti laulmine ei anna selle arendusele kuigi palju juurde. Kahtlemata tuleb sellise teose kavvavõtmist ja -jätmist aga lugeda Kaleva saavutuste hulka.

Solistide muusikaalsele osatähtsusele võiks lisaks soovida ehk ainult häälte enamat võrdsust – praegu jäi soprani-tenori või tenori-koori duetis tenor enamasti puhtdetsibelliliselt kaotajaks pooleks.

11. detsembril esinenud **Muusikakeskkooli Kammerkoor** reklaami ei vaja – edukad kontserdireisid ja konkursivõidud räägivad ise enda eest. Selgi kontserdil võis tõdeda, et tegu on kaunikõlalise, paindliku ja vokaalselt kõrgel tasemel kooriga. Seda enam üllatas pianoga koorderdamine – vaikselt laulda see koor ju oskab ning üldine dünaamiline diapason saanuks tunduvalt mitmekesisem (Dumflé “Ubi caritas”). Orbani “Cor mundum” demonstreeris koori meditatiivselt laulmise oskust, mida läinuks vaja ka “Ubi caritates” ja Eespere “Rituses”. Just “Ritus” nõudnuks teksti enamat retsitiivsust, sõna ja keele rütmi järgimist (analoogselt gregoriaani laulule). Raudne meetrika mõjus siin häirivalt ja tuimastugevalt. Kui pidevais kordustes pole ei dünaamilist/sisulist arengut ega ka meditatiivsust, jäävad need mõttetuks. Siiski lõpetas koor just selle loo tehniliselt perfektse ja kauni diminuendoga.

Marge-Ly Rookäär dirigeerimas TTÜ Vilistlaste Naiskoori TÕ aulas 13 V 1999

Suurepäraselt õnnestus impressionistlik “Kolm ilusat paradisiilindu” (Ravel). Kolmest kergemuusika valda kuuluvast loost teine (McHugh’i “9(I) Can’t Give You Anything But Love”) andis märku sellest, et soome-ugri lauljail pole üldse lihtne tabada “neegrimuusika” karakterit. Aeglasem ja lüüriline “Are You Lonesome Tonight” istus silmnähtavalt paremini.

Vanu häid jõululaule esitades varieeriti neid instrumentide kasutamise ja huvitavate seadete. Sealhulgas oli palju kauneid õnnestumisi (“Argimured jäta”, Ehala “Jõuluangel”, A. Adami “Jõuluöö” ja Bachi-Gounod’ “Ave Maria” René Eespere seades, kuid ka mõned küsitavused. Gruberi “Püha öö” on nii traditsiooniline lugu, et selle ülipõhjalik “äraseadmine” (harmoonilisest plaanist ei jäänud kivi kivi peale) tekitab paratamatult võõristust (ehkki on muidugi huvitav nagu Eespere seaded ikka). Francki “Panis angelicus” oli viiulisolist paigutatud nii tagaplaanile, et ei kostnud lihtsalt välja. Niisiis kaks varianti – mängija koori ette või veel parem – kaks mängijat.

Muusikakeskkooli kammerkooril on meesrühmaga vedanud – mehi on naistega peaaegu võrdselt. Kahjuks “sõõb” Niguliste akustika madalaid hääli ning selleks, et ka meeste tekst oleks mõistetav, peaks nende diktsioon olema poole aktiivsem... Igal juhul ei moodusta need pisipuudused tõrvatilkagi meepotti ja Muusikakeskkooli kammerkoori võib soovitada kuulamiseks kõigile.

18. detsembril pidanuksid Nigulistes esinema kaks kollektiivi – **TTÜ Vilistlaste Naiskoor** ja Pärnu M. Lüdigi nimeline Meeskoor. Selgus aga, et halbade teeolude tõttu meeskoor Tallinna ei jõua ning kogu vastutus

kontserdi õnnestumise eest jäi TTÜ Vilistlaste Naiskoorile.

Naiskoor suutis kavva ootamatult tekkinud “augu” oskuslikult täita – lisaks varem planeerit teostele esitati O. Sau “Mälestus” ja mõned lihtsad kaunid jõululaulud. Nii moodustas kontsert meeldiva terviku välisautorite (Lukáš, Arcadelt, Rheinberger) vaimlikest teostest eesti heliloojate (Kiilaspea, Kreek) loominguga ning meeoluloka jõulumuusikani.

Laulude interpretatsiooniline teostus oli siiski erinev. Ilusa muusikalise kujunduse saavutas dirigent Marge-Ly Rookäär Arcadelti “Ave Maria” ning Sau (“Mälestuse” esituses. Samas jäi mõne laulu (Rheinbergeri “Ave Regina”, Kiilaspea “Kaks laulu J. Liivi tekstile”) puhul tervik nõrgaks, puudu oli pikematest arenguliinidest ning kulminatsioonid kippusid seetõttu jääma jõuetuiks. Ka võinuks dirigent ajuti taotleda rohkem kontraste. Eriti jõululaulude puhul oleks oodanud veidi lihtsamat esitusmaneeri.

Rõõmustav on koori liikmete suur arv ning tehnilise taseme ja vokaalse suutlikkuse paranemine viimase aasta jooksul. Keskregistris näidati väga ilusat kõlavärvi, vaid kõrgetel nootidel tungisid esile üksikud veidi terava ja pingutat tooniga hääled. Üsna ühtlane, kuigi kohati nõrgavõitu oli aldirühm. Tekkis ka intonatsiooniprobleeme, nagu taidluskooride puhul ikka, peamiselt unisonosetel lõikudel ja kõrgetel fraasialgustel, kuid need puudused ei mõjutanud oluliselt tervikmuljet kontserdist: dirigendi oskuslik kavavalik ja lauljate emotsionaalne esinemine suutsid luua toreda pühademeeloolu.

Kaie Tanner
Pille Penjam

KAS VIOOLA KÕL BAB SOOLOPILLIKS?

Ilmselt võib nii küsida vaid muusikavõhik, sest soleerimine pole ju "keelatud" isegi piccoloflöödile, tuubale või löökpillile, ammuigi mitte keelpilliperekonna ühele mahedamale esindajale. Muusikasõbral on kindlasti meeles NLiidu violalakunsti J. Bašmeti suurepäraseid sooloõhtuid, ent kuidas ka mälu pingutaks, ei meenu tema ja meie Herbert Laane kõrval ükski kogu programmi kandnud violamängija. Ent sümfoonia-kontsertidel on soleerinud paljud: Kim Kashkashian, L. A. Tomter, Andrus Järvi jt. - nii et kõl bab küll!

Seda juttu ärgitas üles võtma meie Austraalias elava kaasmaalase violamängija Juhan Palm-Peipmani soov edastada Muusikalehe lugejaile oma mälestusi õppimisest maailma-kuulsa William Primrose'i juures. Kuid enne seda vajaks tutvustamist Juhan ise.

Eesti Raadioorkestri omaaegse põlise kontsertmeisteri Rudolf Palmi Austraaliasse ümber asunud venna järeltulija Juhan Palm-Peipman sündis 1958. a Sydneys ja alustas 5-aastaselt muusikaõpinguid oma klaveripedagoogist ema juures.

J. Peipman: "See valik oli täiesti iseenesestmõistetav, sest nii minu vanavanemad kui ka vanemad olid muusikalembesed, isa harjutas vahel 5-6 tundi päevas viiulit, kuigi pidas peret ülal kaupluseomanikuna. Vanemate soovitusel võtsin klaveri kõrvale viiuli, aga kuna olin siis juba 13-aastane, läks algus väga vaevaliselt. Siiski - 5 aastat hiljem pääsesin konservatooriumi ja alles seal soovitati mu suurt kasvu arvesse võttes minna üle violale. Seitse aastat õppisin ungarlanna Magda Kalmai juures, kelle violamängu ma lausa armusin. Olin siis 19-aastane, kui õnnestus kohtuda Primrose'iga,

mängida talle ette ja saada selle harukordse muusiku õpilaseks. Sõitsin tema juurde Wollongongi iga nädala või paari tagant saamaks 3-4 tundi kestvat õpetust. Sydney konservatooriumi lõpetasin 1980. a bakalaureuse kraadiga, edasi täiendasin end veel rumeenlase Alexandr Todiescu juures."

Juhan on truuks jäänud oma esimesele töökohale The Scots College'ile, poiste muusikakeskkoolile, kus ta õpetab viiulit, violat ja üldmuusikalisi aineid, juhendab keelpillikvartetti, dirigeerib väikest ansambli. Tema kollektiivide hiljuti valminud CD-l kõl bab ka Heino Elleri "Kodumaine viis".

JP: "Seda esitati hästi, aga kõige kummalisem oli sealjuures, et karge, põhjamaise helikeelega teost mängisid peamiselt pilusilmsed poisid. Viimastel aastatel lähtub immigratsioonipoliitika faktist, et Austraalia kuulub ikkagi Aasia majandus- ja kultuurisfääri, mistõttu kontakte Tai, Korea, Singapuri ja teiste maadega tuleb aina tihendada."

Mäletan, et andsite 1985. aasta jaanuaris Tallinnas VEKSA liinis soolokontserdi. Kas soleerite sageli?

JP: "Viimasel ajal harva, aga ma tegutsen koos kolleegidega kvartetis ja sellega on võimalusi esinemiseks piisavalt. Olen kümme aastat tundnud elavat huvi eesti muusika vastu ja kandnud Austraalias ette Tubina, Kareva, Lepiku ja Oja violateoseid, muuseas ka 1988. a ESTO päevadel."

Olete nüüd pikemat aega Eestis - miks?

JP: "Põhiliselt puhkan, vahel võtan ka pilli kätte, kuna ma pole soolokontserti pikka aega andnud, siis mõtlesin alustada vaikselt - paari kirikukontserdiga."

Mulle millegipärast tundub, et kipute ümber asuma oma isamaale.

JP: "Teil on õigus. Ma abiellusin 1991. a eestlanna Taiviga, meil on 2-aastane tütreke Kadri-Kristel ja nüüd on mu abikaasal ja minul tõepoolest plaanis hakata elama Eestis."

Kas loodate siin leida vaimses ja materiaalses mõttes rahuldavat tööd?

JP: "Kuna mu süda hoiab Eestimaa poole ja mu kutsumuseks on elada koos eesti rahvaga, siis vaimses mõttes rahuldavat tööd loodan kindlasti leida. Materiaalselt ei pruugi see muidugi tasuv olla

Pean ütleva, et Austraalia jääb natuke kõrvale Euroopa ja Ameerika uuematest kultuurivooludest, "mahajäämus" on umbes 30-40 aastat. Eestis on kultuurielu hulga jõulisem - näiteks 6-miljonilises Sydneys on nagu Tallinnaski üks sümfooniaorkester, üks ooper ja üks kammerorkester. Viimane on Richard Tognetti juhatusel saavutanud küll väga suure rahvusvahelise tunnustuse."

Milline on muusikakollektiivide koosseis?

JP: "Peaaegu eranditult n-õ kohalik. Austraalia instrumendikool on viimase 20 aasta jooksul saanud õige tugevaks ja seda just väiksemates linnades - Canberras, Hobart'is, Adelaide'is. Seal tehakse tulevaste orkestrantidega põhjalikku tööd ja need on Sydney orkestritesse teretulnud. Meie kontserdielu rikastavad ka külalis-kunstnikud, eriti kena, et Neeme ja Paavo Järvi leiavad tee maailma kuklapoolele. Aga eriti sageli muusikatipud meieni paraku ei jõua."

Kas tunnete oma sünnimaad põhjalikult?

JP: "Oh ei, põhjapoolset "punast kivi" üldsegi mitte, ainult rannikulinnu. Üle 7,5 miljoni ruutkilomeetri kohta on 20-miljoniline rahvaarv muidugi tühine, aga arvata võib, et järgmise sajandi keskpaigaks on sisemaa, kus elu võimaldavad veeallikad ju olemas, tunduvalt rohkem asustatud tänu suurele sisserändele."

J. Palm-Peipmani meenutusi W. Primrose'ist loete Muusikalehe järgmisest numbrist.

Ines Rannap

Õiendus

1999. aasta novembrikuu Muusikalehes lk 8 oleva foto on piltnik küll teinud Otsa-koolis, kuid mitte selle kooli õpilastest.

Detsembrikuu Andres Vahisalu artiklis, "See kraam oli RAMil käpas, see tuli" (lk 15) lugeda 2. veerus 4. reast algav lause "3 Betty Alveri luuletust"... on originaalloominguline (Lepikule pole võõras ka folkloorse materjali kasutamine) teos."

Toimetus vabandab.

Muusikaleht

Peatoimetaja Mart Vainu. Väljaandja MTÜ Muusikaleht. Telefon 6 485 474, faks 6 485 468, e-mail muusikaleht@hot.ee. Kirjad: Narva nmt 40, Tallinn 10150. Honorari saab kätte igal neljapäeval kella 9-14 Narva nmt 40 (Pedagoogikauilikooli vastas), IV korrus vasakule trepist üles. Või lasta kanda pangaarvele. Postiga honorare välja ei saadeta.

kodulehekülj my.tele2.ee/muusikaleht